JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Sophie Romedahl

En folkrättslig konvention men en unionsrättslig förpliktelse

2019 års Haagkonvention ur ett svenskt perspektiv

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Ulf Maunsbach

Termin: VT 2023

Innehåll

Summary 4
Sammanfattning 5
Förord 6
Förkortningar 7
1 Inledning 10
1.1 Ämnets bakgrund 10
1.2 Syfte och frågeställningar 12
1.3 Avgränsningar 13
1.4 Metod och material 14
1.5 Viss terminologi 16
1.6 Disposition 17
2 Haagkonferensen för internationell privaträtt 19
2.1 Bakgrund 19
2.2 Domsprojektet 20
2.3 EU:s medlemskap i Haagkonferensen 20
3 2019 års Haagkonvention 22
3.1 Syfte 22
3.2 Tillämpningsområde 22
3.2.1 Materiellt tillämpningsområde och geografiskt tillämpningsområde 22
3.2.2 Reservationsmöjligheter 23
3.3 Förutsättningar för erkännande och verkställighet 24
3.4 Möjligheter att vägra erkännande och verkställighet 25
3.5 Förbudet mot prövning i sak 26
3.6 Tolkning 27
3.7 Förfarandet 28
3.8 EU:s anslutning till 2019 års Haagkonvention 28
4 EU:s kompetens på den internationella processrättens område 30
4.1 Intern lagstiftning 30
4.2 Intern kompetens 31
4.3 Extern kompetens 31
5 Folkrätten i den svenska rättsordningen 35
5.1 Suveränitet som utgångspunkt 35
5.2 Ett dualistiskt synsätt 35
5.3 Folkrättens genomslag i den svenska rättstillämpningen 37
5.4 Statsansvar 37

6 Folkrätten inom EU:s rättsordning 40
6.1 Den externa bundenheten 40
6.2 Den interna bundenheten 40
6.3 Ett monistiskt synsätt 40
6.4 Folkrättens genomslag i EU-domstolens rättstillämpning 41
6.4.1 Processformer 41
6.4.1.1 Förhandsavgöranden 42
6.4.1.2 Fördragsbrottstalan 43
6.4.2 Tolkningsmetoder 44
7 Det svenska genomförandet av internationella avtal ingångna av EU 45
7.1 Kompetensöverföring från svensk till unionsrättslig nivå 45
7.2 Unionsrätten genomslag i svensk rättstillämpning 45
7.2.1 Principen om unionsrättens företräde 46
7.2.2 Direkt effekt och direkt tillämplighet 47
7.2.3 Principen om effektiva nationella rättsmedel 49
7.2.4 Rätten till skadestånd enligt Francovich-principen 50
8 Sammanfattande slutsatser 52
8.1 Betydelsen av om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till vilka avgöranden som kommer aktualiseras under konventionen? 52
8.2 Betydelsen av om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till de rättsliga konsekvenserna av ett konventionsstridigt agerande? 54
8.3 Betydelsen av om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till enskildas möjligheter att göra gällande sina rättigheter enligt konventionen? 55
Käll- och litteraturförteckning 59

Summary

The Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters was adopted on 2 July 2019. The convention has been negotiated within the framework of the Hague Conference on Private International Law, whose purpose is to work for the progressive unification of the rules of private international law. Seeing that a global instrument regarding recognition and enforcement in the field of private law previously has been missing, the convention has been described as a potential "game changer" in international litigation.

To facilitate access to justice for its citizens, seeking to have a judgment given in the EU recognized and enforced in a third country or vice verca, the EU has decided to accede to the convention. Consequently, the convention will be legally binding upon all its member states, including Sweden. However, not as a commitment under international law, but in the capacity of union law.

The purpose of this thesis is to examine the potential consequences resulting from the fact that EU will be a party to the convention instead of Sweden. To achieve this purpose, the following questions are asked: 1) What significance is assigned to whether the EU or Sweden is a contracting party, considering which judgements that will circulate under the convention? 2) What significance is assigned to whether the EU or Sweden is a contracting party, considering the legal consequences of an action in violation with the convention? 3) What significance is assigned to whether the EU or Sweden is a contracting party, considering the possibility of individuals to assert their rights under the convention?

The conclusions are as follows. The significance of the fact that the EU instead of Sweden is a contracting party, mainly consists of the fact that the EU will have the final say in deciding on reservations and regarding the interpretation of the convention. Moreover, an action in violation with the convention will always entail legal responsibility, although the possibility to enforce this responsibility is greater within union law compared to international law. The fact that the EU is a contracting party, finally entails a conceivable opportunity for individuals to base their claims directly upon the provisions of the convention, if their rights are otherwise not satisfied.

Sammanfattning

Den 2 juli 2019 antogs konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område. Konventionen har förhandlats fram inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt, vars uttalade syfte är en successiv harmonisering av staters internationella processrättsliga regelverk. Mot bakgrund av avsaknaden av ett internationellt instrument avseende erkännande och verkställighet på privaträttens område, har konventionen beskrivits som en potentiell ”game changer” för internationell tvistlösning.

I syfte att underlätta situationen för enskilda och företag inom EU som önskar få ett avgörande meddelat inom unionen erkänt i ett tredje land eller vice versa, har EU beslutat om att tillträda konventionen. Följaktligen kommer konventionen att bli rättsligt bindande för alla EU:s medlemsstater, inklusive Sverige. Bundenheten kommer emellertid inte vara resultatet av ett folkrättsligt åtagande, utan av att konventionen betraktas som en del av unionsrätten.

Denna framställning har som syfte att undersöka konsekvenserna av att EU är konventionsslutande part i stället för Sverige. För att uppnå detta syfte undersöks och besvaras följande frågeställningar: 1) vilken betydelse har det om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till vilka avgöranden som kommer aktualiseras under konventionen? 2) Vilken betydelse har det om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till de rättsliga konsekvenserna av ett konventionsstridigt agerande? 3) Vilken betydelse har om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till enskildas möjligheter att göra gällande sina rättigheter enligt konventionen?

De slutsatser som dras utifrån ovanstående frågeställningar är följande. Betydelsen av att EU och inte Sverige är konventionsslutande part, består främst i att EU har sista ordet i beslutandet om reservationer samt avseende tolkningen av 2019 års Haagkonvention. Därutöver är ett konventionsstridigt agerande alltid förenat med rättsverkningar, men möjligheten att genomdriva detta ansvar är större inom unionsrätten än inom folkrätten. Det faktum att EU är koventionsslutande part innebär slutligen en tänkbar möjlighet för enskilda att kunna basera sin talan direkt på konventionens bestämmelser, om deras rättigheter inte skulle tillgodoses.

Förord

Efter 4,5 års studier på juristprogrammet i Lund har det blivit min tur att bli ”vuxen på riktigt” och efter hela 18 år (!) bakom skolbänken, till sist ge mig ut i arbetslivet. Ett stort tack till alla som har funnits där under resans gång. Ingen nämnd ingen glömd!

Göteborg, den 24 maj 2023

Sophie Romedahl

Förkortningar

ARSIWA	Articles of Responsibilities of States for Internationally Wrongful Acts.
EU	Europeiska unionen.
EU-domstolen	Europeiska unionens domstol.
EU-lagen	Lag (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.
FEU	Fördraget om Europeiska unionen.
FEUF	Fördraget om Europeiska unionens Funktionssätt.
FN	Förenta nationerna.
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade.
HD	Högsta domstolen.
Haagkonferensen	Haagkonferensen för internationell privaträtt.
ILC	FN:s folkrättskommission.
ICJ	Internationella domstolen i Haag.
ICJSt	Internationella domstolens stadga.
Kommissionen	Europeiska kommissionen.
NJA	Nytt juridiskt arkiv.
Lugano I-konventionen	Konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område antagen i Lugano 1988.

Lugano II-konventionen	Konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område antagen i Lugano 2007.
Prop.	Regeringens proposition.
RF	Regeringsformen (1974:152).
Rådet	Europeiska unionens råd.
RÅ	Regeringsrättens årsbok.
UB	Utsökningsbalk (1981:774).
VCLT	Wienkonventionen om traktaträtten.
WTO	World Trade Organization.
2012 års Bryssel 1-förordning	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet på privaträttens område.
2000 års Bryssel 1-förordning	Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet på privaträttens område.
Brysselkonventionen	1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område.
2019 års Haagkonvention	Konvention om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område.
2005 års Haagkonvention	Haagkonventionen av den 30 juni 2005 om avtal om val av domstol.

2007 års Haagkonvention	Haagkonventionen av den 23 november 2007 om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar.
2007 års Haagprotokoll	Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet.
1958 års New York Konvention	Konvention om erkännande och verkställighet av utländska domar New York, den 10 juni 1958.
1971 års Haagkonvention	1971 års Haagkonvention om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område.

1 Inledning

1.1 Ämnets bakgrund

Den internationella processrätten aktualiseras i samband med en tvist som har anknytning till mer än en stat.[1] De grundläggande frågorna som den internationella processrätten härvid avser att besvara är: (1) frågan om domsrätt - vilket lands domstol som är behörig att ta upp tvisten till prövning? och (2) frågan om erkännande och verkställighet – i vilken utsträckning kommer det meddelade avgörandet tillerkännas rättskraft, i den bemärkelse att erkännande och verkställighet kan ske utanför det egna landets territorium?[2]

Trots sin benämning tillhör den internationella processrätten inte folkrätten, utan tvärtom den nationella rätten. En viktig följd därav är att stater i princip själva bestämmer vilket innehåll den internationella processrätten ska tillskrivas inom den egna rättsordningen.[3] I och med den ständigt ökande globaliseringen blir det emellertid alltmer vanligt att rättsförhållanden har anknytning till mer än en stat, vilket i sin tur kan medföra problem för de involverade av just processrättslig karaktär. Ett avgörande som ålägger svaranden att till käranden utge skadestånd, är föga värdefullt om avgörandet inte tillerkänns rättskraft i den stat där svaranden faktiskt har utmätningsbara tillgångar. Att rättsverkningarna av nämnda avgörande inte är begränsade till ursprungsstaten är därvid en förutsättning för att käranden ska besparas mödan att inleda en ny process inför en annan stats domstol. Det verkar mot bakgrund här av finnas mycket att vinna på ett samarbete stater emellan, inom detta i grund och botten nationella rättsområde.

För svensk del har EU-medlemskapet inneburit en mer eller mindre revolutionsartad utveckling av den internationella processrätten. Allt sedan unionen i början av millennieskiftet erhöll lagstiftningskompetens på området, har harmoniseringstakten varit påtaglig och påståendet om att den svenska internationella processrätten, numera i centrala delar domineras av unionsrätten, kan inte betraktas som en överdrift.[4] Att avgöranden ska kunna cirkulera fritt inom unionen, ses som ett avgörande komplement till den inre marknaden och har därtill omnämts som en femte frihet, vid sidan om de fyra grundläggande friheterna för varor, tjänster, personer och kapital.[5] Vid sidan

[1] Se, Hatzidaki-Dahlström (2004) s. 13.

[2] Se, Maunsbach, Bramstång & Lindskoug (2022) s. 24.

[3] Se, Bogdan & Hellner (2020) s. 25.

[4] Se, ibid s. 25.

[5] Se exempelvis, Hatzidaki-Dahlström (2004) s. 17; Maunsbach, Bramstång & Lindskoug (2022) s. 104.

om den interna harmoniseringen är EU numera även ensamt behörig att ingå samarbeten med omvärlden på den internationella processrättens område. Unionen representerar utåt sett sina medlemsstater och är ensam beslutsfattare beträffande vilka internationella överenskommelser unionen, och därigenom dess medlemsstater, ska tillträda. Ambitionen om att underlätta tillgången till rättvisa har därigenom börjat expandera bortom unionens yttre gränser och genom medlemskapet i Haagkonferensen för internationell privaträtt (Haagkonferensen) har EU stärkt sin roll som en global aktör inom den internationella processrätten.[6]

I augusti 2022 fattades beslutet om EU ska ansluta sig till 2019 års Haagkonvention om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område (2019 års Haagkonvention). Konventionen har betraktats som särskilt välkommen, eftersom det tidigare, bortsett från 1958 års New Yorkkonventionen om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar[7], har saknats ett globalt instrument på området. Med reservation för att konventionens genomslagskraft är beroende av att stater faktiskt tillträder den, har 2019 års Haagkonvention beskrivits som en potentiell ”game changer” för internationell tvistlösning.[8]

Ur ett svenskt perspektiv framstår konventionen som särskilt intressant, eftersom den svenska inställningen till erkännande och verkställighet av utländska avgöranden är tämligen restriktiv.[9] Enligt 3 kap. 2 § Utsökningsbalken (UB) fordras i princip lagstöd, vilket i regel saknas i förhållande till länder utanför EU och Norden.[10] Vid avsaknad av ett lagstadgat rättsligt samarbete, blir resultatet oftast att avgöranden från tredje land varken erkänns eller verkställs i Sverige.[11]

---

[6] Se, Brand (2013) s. 5. ff.

[7] Konvention om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar New York, den 10 juni 1958.

[8] Se exempelvis, Brand (2021) s. 851; Öhlund (2020) s. 350. Bland de signerande staterna återfinns bland annat USA och Ryssland. EU och Ukraina är i dagsläget de enda parterna som tillträtt konventionen, se HCCH ”Contracting Parties” <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137> besökt 2023-05-14.

[9] Inom EU har de nordiska länderna och däribland Sverige, de i särklass mest restriktiva regelverken för erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden från tredje land. Konsekvenserna av 2019 års Haagkonvention kommer sålunda att mellan de olika medlemsstaterna, se Wilderspin & Vysoka (2020) s. 41.

[10] Öhlund (2020) s. 350; Maunsbach, Bramstång & Lindskoug (2022) s. 222.

[11] Huvudregeln om att lagstöd krävs, synes emellertid vara försedd med undantag. I NJA 1973 s. 628 kom HD till slutsatsen att ett utländskt avgörande grundat på ett exklusivt prorogationsavtal, det vill säga ett mellan parterna bindande avtal om exklusiv behörig domstol, skulle läggas till grund för ett motsvarande svenskt avgörande utan prövning i sak. Motiveringen var att det exklusiva prorogationsavtalet hindrade en prövning i svensk domstol

Sveriges bundenhet av 2019 års Haagkonvention kommer emellertid inte vara resultatet av ett folkrättsligt åtagande, utan i stället av att konventionen bildar en del av unionsrätten. Det finns således anledning att närmare studera vilka tänkbara konsekvenser detta skulle kunna få för svensk del. Spelar det egentligen någon roll att 2019 års Haagkonvention blir en del av den svenska rättsordningen i egenskap av unionsrätt och inte såsom en folkrättslig förpliktelse? Den ställda frågan är särskilt relevant eftersom svaret inte är av uteslutande betydelse i förhållande till 2019 års Haagkonvention. Sverige är sedan tidigare, till följd av medlemskapet i EU, bunden av Haagkonventionen av den 30 juni 2005 om avtal om val av domstol (2005 års Haagkonvention) och Haagkonventionen om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar (2007 års Haagkonvention).[12] Samtidigt pågår i skrivande stund, inom ramen för Haagkonferensen, ett arbete med att ta fram en konvention avseende domstolars behörighet.[13]

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med framställningen är att undersöka samt redogöra för vilka konsekvenser EU:s tillträde till 2019 års Haagkonventionen, kommer få för svensk rätt. En underförstådd premiss härvid, som icke desto mindre förtjänar att uttalas, är den om att Sverige i annat fall skulle bli bunden av konventionen i egenskap av konventionsslutande part. Syftet är således att klargöra vilken praktisk betydelse det har att Sverige blir bunden av 2019 års Haagkonvention såsom unionsrätt och såsom ett folkrättsligt åtagande.

För att uppnå det beskrivna syftet, kommer följande frågeställningar att besvaras:

1) Vilken betydelse har det om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till vilka avgöranden som kommer aktualiseras under konventionen?

2) Vilken betydelse har det om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till de rättsliga konsekvenserna av ett konventionsstridigt agerande?

samtidigt som svaranden endast hade utmätbara tillgångar i Sverige. Det går således argumentera för att en svensk domstol, i de fall där ett liknande rättsligt vakuum riskerar att uppstå, har en skyldighet att antingen erkänna och verkställa det utländska avgörandet eller lägga detsamma till grund för ett svenskt avgörande, se Bogdan & Hellner (2020) s. 121 f.

[12] EU är även ansluten till Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (2007 års Haagprotokoll). Härigenom regleras emellertid frågan om lagval, vilken tillhör den internationella privaträtten.

[13] Jmf. avsnitt 2.2.

3) Vilken betydelse har det om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till enskildas möjligheter att göra gällande sina rättigheter enligt konventionen?

1.3 Avgränsningar

För att möjliggöra uppsatsens genomförande har vissa avgränsningar funnits nödvändiga.

Mot bakgrund av framställningens syfte, bör det understrykas att författaren inte gör anspråk på att göra någon fullständig återgivelse av 2019 års Haagkonventions materiella innehåll. Tvärtom kommer konventionens bestämmelser endast belysas i den mån detta bedöms intressant, för att kunna påvisa områden där det verkar vara av relevans att EU är konventionsslutande part och inte Sverige. Icke desto mindre bör givetvis ambitionen vara att läsaren ska ges en översiktlig bild av konventionens huvudsakliga innehåll.

Utgångspunkten för denna framställning är vidare att Sverige är en dualistisk stat. Uppsatsens slutsatser angående internationella förpliktelsers genomslag i svensk rätt bör således betraktas mot bakgrund därav. Den allmänna utgångspunkten torde nämligen vara att Sverige tillämpar ett dualistiskt synsätt, gällande hur internationella åtaganden blir en del av den svenska rättsordningen.[14] Läsaren bör emellertid uppmärksammas på att Högsta domstolen (HD) under senare tid meddelat ett antal avgöranden i vilka monistiska tankemönster verkar kunna skönjas.[15] Det ligger emellertid utanför syftet med denna framställnings att ta ställning till huruvida monismen har börjat vinna terräng, på bekostnad av den svenska dualistiska grundhållningen.

Erkännande och verkställighet av andra staters rättsliga avgöranden innebär i grund och botten en legitimitering av avgörandet i fråga. Såväl avseende avgörandets materiella innehåll som det föregående processuella förfarandet. Frågan om domstolen i ursprungsstaten härvid tillgodosett rätten till en rättvis rättegång skulle således kunna aktualiseras. Detta har ur ett unionsrättsligt perspektiv potentialen att skapa bekymmer, såtillvida att den internationella rätten betraktas som underordnad primärrätten inom unionens interna rättsordning.[16] EU-domstolen har mot bakgrund härav tillerkänt unionsrätten företräde framför unionens internationella förpliktelser, med motiveringen att

[14] Se, avsnitt 5.2.

[15] Se exempelvis, Ehrenkrona (2015) s. 788 ff.; Bring, Mahmoudi & Wrange (2014) s. 63 f.

[16] Se, Wessel (2022) s. 43; Reichel (2018) s. 117 f.

de sistnämda strider mot Europeiska unionens rättighetsstadga.[17] En ovillighet att låta de unionsrättsliga rättighetsskyddet påverkas av internationella förpliktelser, torde även skönjas i rådets beslut om anslutning till 2019 års Haagkonvention, i form utav stadgandet om att ”…*samtidigt kommer konvention tillåta erkännande och verkställighet av domar från tredjeländer i unionen enbart om de grundläggande principerna i unionsrätten respekteras*”.[18] En närmare undersökning av vilka konsekvenser detta kan få för tolkningen och tillämpningen av 2019 års Haagkonvention, ligger i vilket fall utanför uppsatsens syfte.

Eftersom framställningens syfte är att, ur ett svenskt perspektiv, utreda betydelsen av om EU eller Sverige är konventionsslutnade part, kommer EU:s internationella ansvar inte att behandlas närmare. Eftersom EU är konventionsslutande part, hamnar det folkrättsliga ansvaret för en korrekt tillämpning av 2019 års Haagkonvention på en unionsrättslig nivå.[19] Trots att det inte är uteslutet att Sverige indirekt skulle kunna erfara folkrättsliga konsekvenser, är rättsläget oklart när det kommer till hur internationella organisationers ansvar i praktiken ska implementeras.[20] En närmare problematisering kring detta bedöms följaktligen ligga utanför framställningens syfte och fokus kommer istället riktas mot de unionsrättsliga påföljder som Sverige riskerar vid ett konventionsstridigt agerande.

1.4 Metod och material

Framställningens syfte är att bringa klarhet i vad som får antas utgöra gällande rätt och följaktligen kommer den rättsdogmatiska metoden att tillämpas. Rättsdogmatiken handlar ytterst om att analysera de olika elementen i rättskälleläran så att resultatet därav får antas återspegla gällande rätt.[21] Den juridiska argumentationen står i centrum och en central aspekt är just vilka argument som är tillåtna i analysen. De slutsatser som denna framställning presenterar har baserats på ett mer eller mindre strikt iakttagande av rättskälleläran, vilken brukar kallas för en bunden argumentation.[22] Eftersom uppsatsens frågeställningar är framåtblickande och i flera avseenden endast

[17] Se, C-584/10, *Europeiska kommissionen med flera mot Yassin Abdullah Kadi*. För vidareläsning se, Eckes (2022) s. 523–532.

[18] Rådets beslut (EU) 2022/1206 av den 12 juli 2022 om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område, p. 5.

[19] Se, Cremona (2012) s. 118. Situationen är annorlunda när medlemsstaterna tillsammans med EU är avtalsslutande parter. Gällande denna form av ingångna internationella avtal, så kallade ”mixed agreements” är det folkrättsliga ansvaret delat. För vidareläsning härom, se exempelvis Cremona (2012).

[20] För vidareläsning se, Paasivirta & Kuijper (2007).

[21] Se, Kleineman (2018) s. 26.

[22] Se, ibid. (2018) s. 27 f.

kan besvaras av lagstiftaren eller rättstillämparen, bör framställningens slutsatser om vad som får antas utgöra gällande rätt närmast betraktas som kvalificerade hypoteser. Analysen kommer härvid vara orienterad mot en argumentation *de lega lata* i stället för *de lege ferenda*.[23]

Urvalet av material har, i enlighet med den rättsdogmatiska metoden, gjorts med utgångspunkt i de allmänt accepterade rättskällorna.[24] Samtidigt präglas framställningen av en pluralism av rättsordningar, vilka i sin tur har sina egna rättskällor. Författaren har således inte uteslutande varit tvungen att ta ställning till vilken auktoritet var och en av dessa rättskällor tillskrivs inom den interna rättsordningen, utan även hur dessa rättsordningar förhåller sig till varandra.

Folkrättens erkända rättskällor består av internationella överenskommelser, internationell sedvanerätt och allmänna rättsgrundsatser.[25] Till sin karaktär är reglerna dispositiva och fungerar som utfyllnad när parterna inte har avtalat om annat.[26] I den utsträckning 2019 års Haagkonvention inte på egen hand ger ledning om rättsläget, har således folkrättens övriga rättskällor beaktats. Bestämmelserna i *Wienkonventionen om traktaträtten* (VCLT), som numera antas utgöra en direkt återspegling av den internationella sedvanerätten, har tillämpats i den mån konventionen inte på egen hand, bidragit till fullständig klarhet avseende exempelvis tolkningsfrågor.[27] Eftersom rättsliga konsekvenser vid ett konventionsstridigt agerande inte heller regleras genom konventionen, beaktas av samma anledning den internationella sedvanerätten om statsansvar, vilken i relevanta delar är kodifierad i 2001 års *Articles on State Responsibility för Internationally Wrongful Acts* (ARSIWA).[28] Ett material av mindre traditionell karaktär är den Explanatory report som tagits fram till stöd för tolkningen och tillämpningen av 2019 års Haagkonvention.[29] Inom ramen för denna framställning betraktas rapporten, som ett relevant tolkningsunderlag för artiklarna i 2019 års Haagkonvention (jmf. avsnitt 3.6). Därutöver utgör folkrättslig litteratur en del av materialet. Doktrin betraktas inte som en självständig rättskälla inom folkrätten, men kan likväl användas som ett medel för fastställandet av innehållet i de erkända rättskällorna.[30] Mot denna bakgrund har folkrättsliga litterära framställningar tillämpats i syfte att utröna innehållet i den icke kodifierade folkrätten.[31] I detta avseende har

[23] Se, Kleineman (2018) s. 36.

[24] Se, ibid s. 21.

[25] Se, artikel 38(1)(a-c) ICJSt.

[26] Jmf., artikel 5 VCLT. Undantag gäller för tvingande folkrättsliga regler som har karaktären av jus cogens, jmf., artikel 53 VCLT.

[27] Jmf., Linderfalk (2020) s. 95; Shaw (2021) s. 814.

[28] Se, Linderfalk (2020) s. 110.

[29] Se, HCCH ”Post-Convention Work” <https://www.hcch.net/en/projects/post-convention-projects.> besökt 2023-05-14.

[30] Se, artikel 38(1)(d) ICJSt.

[31] Jmf., Linderfalk (2020) s. 33 f.

exempelvis *Folkrätten i ett nötskal* av Ulf Linderfalk konsulterats. Eftersom 2019 års Haagkonvention är en ny konvention som dessutom ännu inte har trätt i kraft, är forskningen om konventionen ännu sparsam. Vissa intressanta uttalanden har emellertid gjorts av Ronald A. Brand, en av USA:s representanter vid förhandlingarna som föregick antagandet av 2019 års Haagkonvention.[32]

Den EU-rättsliga normhierarkin består av primärrätten, sekundärrätten och icke bindande normgivning.[33] Eftersom en central del av framställningen avser gränserna för unionens kompetens, har EU:s konstitutionella regelverk i form utav fördraget om Europeiska unionen (FEU) och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) konsulterats flitigt. Eftersom dessa artiklar i mångt och mycket har fått sin närmare innebörd fastställd av EU-domstolen i dess rättskapande roll, har även denna rättspraxis utgjort en särskilt viktig beståndsdel av materialet.[34] Doktrin har samtidigt konsulterats för att systematisera och analysera EU-domstolens rättspraxis.[35] Mot denna bakgrund har Graham Butlers och Ramses A. Wessels gedigna sammanställning *EU External Relations Law: the Cases in Context* använts.

De svenska rättskällorna består av lag, förarbeten, praxis och doktrin.[36] Vid beskrivningen av den svenska internationella processrätten har bland annat Michael Bogdans och Jan Hellners standardverk *Svensk internationell privat- och processrätt* varit behjälplig. Användandet av doktrin har också varit centralt för beskrivandet av den svenska synen på hur folkrättsliga förpliktelser blir en del av den nationella rättsordningen. Eftersom det dualistiska synsättet inte är kodifierat i svensk lag, har rättsläget i stället förklarats med utgångspunkt i framför allt doktrin och även praxis.[37]

1.5 Viss terminologi

Det kan i inledningskapitlet vara på sin plats att närmare förklara innebörden av ett par inom framställningen centrala begrepp.

När termen *stat* används i förhållande till 2019 års Haagkonvention omfattas även EU. Valet framstår som ändamålsenligt eftersom artikel 26(1) i 2019 års Haagkonventionen stadgar att alla hänvisningar i konventionen till ”konventionsstater” eller ”stat” även ska omfatta en internationell organisation, såsom EU.

[32] Se, Brand (2021) s. 847.
[33] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 185.
[34] Se, ibid s. 187 f.
[35] Jmf., Kleineman (2018) s. 34.
[36] Se, ibid s. 21.
[37] Observera dock avgränsningen avseende dualismens ställning inom den svenska rättsordningen i avsnitt 1.3.

Ett *erkännande* av ett avgörande innebär först och främst att den igenom målet avgjorda frågan, utan ytterligare åtgärder kan läggas till grund för en senare dom, så kallad positiv rättskraft. Ett exempel härpå är att ett utländskt avgörande avseende giltigheten av ett visst avtal, läggs till grund för ett senare svenskt avgörande om den ena parterns avtalsbrott. Därutöver kan en utländsk dom tillskrivas negativ rättskraft (res judicata), vilket i sin tur innebär att en svensk domstol är förhindrad att uppta samma sak till prövning, varvid det utländska avgörandet betraktas som ett rättegångshinder i en följande svensk rättegång. I de fall en utländsk domstol har avgjort frågan om A är skadeståndsskyldig gentemot B, på grund av A:s agerande i en viss given situation, kan spörsmålet inte återupptas till prövning av svensk domstol, i den mån den utländska domen erkänns här i riket.[38]

Verkställighet innebär att det utländska avgörandet blir exigibelt på samma vis som ett nationellt avgörande och att den vinnande parten kan få rättslig hjälp med att genomdriva de krav som ålagts den förlorande parten genom den meddelade domen. Det kan exempelvis röra sig om utmätning av den senares tillgångar för att täcka den förres lagligen fastställda rätt till skadestånd.[39]

1.6 Disposition

Med ambitionen att göra framställningen lättillgänglig, kommer fortsättningen att disponeras på följande vis.

I det andra kapitlet står Haagkonferensen som organisation i fokus. Särskild uppmärksamhet riktas mot organisationens syfte, det så kallade domsprojektet samt EU:s medlemskap. I det tredje kapitlet behandlas de grundläggande dragen i 2019 års Haagkonvention. I det fjärde kapitlet står EU:s kompetens på den internationella processrättens område i fokus. Uppmärksamheten riktas främst mot den externa kompetensen, men den interna kompetensen samt den interna lagstiftningen som antagits till följd därav, belyses i den utsträckning det bedöms nödvändigt för förståelsen av den externa kompetensen. I det femte kapitlet behandlas folkrättens genomslag i den svenska rättsordningen. Särskild vikt läggs vid den svenska dualistiska grundhållningen samt de potentiella konsekvenserna för svensk del, av ett folkrättsstridigt agerande. I det sjätte kapitlet behandlas folkrättens genomslag inom EU:s rättsordning. Vid sidan om EU:s monistiska grundhållning berörs även EU-domstolens tolkning av internationella avtal. I det sjunde kapitlet avhandlas unionsrättens krav på genomslag i den svenska rättstillämpningen. I det åttonde kapitlet görs en återkoppling till

[38] Se, Bogdan & Hellner (2020) s. 116 f.
[39] Se, ibid. s. 116 f.

framställningens inledande frågeställningar, vilka besvaras utifrån de slutsatser som nås.

2 Haagkonferensen för internationell privaträtt

2.1 Bakgrund

Haagkonferensen har sina rötter i 1800-talet och utgör än idag det huvudsakliga internationella forumet för utvecklandet av den internationella processrätten.[40] I samband med antagandet och sedermera ikraftträdandet av organisationens stadga år 1955, etablerades Haagkonferensen som en permanent organisation. Arbetet bedrivs på en mellanstatlig nivå och i dagsläget har Haagkonferensen 91 medlemmar, varav en internationell organisation, i form utav EU.[41] Därutöver har ytterligare 65 stater signerat, ratificerat eller anslutit sig till en eller fler Haagkonventioner, alternativt befinner sig i processen att bli medlem.[42]

Ett av Haagkonferensens uttalade syften är en successiv harmonisering av staters internationella processrättsliga regelverk.[43] Denna målsättning bör ses mot bakgrunden av de tilltagande olägenheter som skillnader i staters olika internationella processrättsliga regelverk kan medföra i de situationer ett rättsförhållande har anknytning till mer än en stat. Närmare bestämt svårigheter att förutse vilket lands domstolar som är behöriga samt vilken rättslig verkan ett avgörande kommer tillskrivas utanför ursprungsstatens territorium. Det kan således sägas att arbetet inom ramen för Haagkonferensen är avsett att främja förutsebarheten och därmed rättssäkerheten för enskilda involverade i gränsöverskridande rättsförhållanden, trots föreliggande skillnader mellan olika staters rättssystem.[44]

Haagkonferensen syfte ska på ett konkret plan realiseras genom antagandet av internationella traktat i form av konventioner som stater sedermera kan ansluta sig till.[45] Tillskapandet av nya rättsliga instrument kompletteras sedermera med arbete av uppföljande karaktär som syftar till att säkerställa en effektiv implementering och efterlevnad av instrumenten. Särskild relevans tillmäts härvid så kallade Explanatory Reports, vilka publiceras i samband med antagandet av varje ny konvention. Deras syfte är att vara

[40] Se, Cremona (2016) s. 33 f; Maunsbach, Bramstång & Lindskoug (2022) s. 43.

[41] Se, HCCH ”Member States” <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> besökt 2023-05-14.

[42] Se, HCCH ”States and other Connecting Parties” <https://www.hcch.net/en/states/other-connected-parties> besökt 2023-05-14.

[43] Se, artikel 1 i Haagkonferensens stadga.

[44] Se, HCCH ”About” <https://www.hcch.net/en/about> besökt 2023-05-14.

[45] Se, HCCH ”About” <https://www.hcch.net/en/about> besökt 2023-05-14.

vägledande när det gäller implementering och tolkning av det rättsliga instrumentet i fråga.[46]

2.2 Domsprojektet

Med domsprojektet avses det arbete som sedan 1992 har bedrivits inom ramen för Haagkonferensen, avseende gränsöverskridande tvister på privaträttens område.[47] Vid projektets start år 1992 var ambitionen en så kallad dubbel konvention, vilken reglerar förutsättningarna för såväl domstols behörighet som erkännande och verkställighet. Detta visade sig vara en alltför ambitiös målsättning och arbetet kom därefter att inriktas på internationella prorogationsavtal, det vill säga exklusiva avtal om val av domstol. Den sänkta ambitionsnivån gav frukt i form av 2005 års Haagkonvention.[48] EU är sedan 2015 part till konventionen och Sverige är i egenskap av medlemsstat bunden av dess bestämmelser.[49] 2019 års Haagkonvention är det senaste tillskottet inom ramen för domsprojektet. I skrivande student är arbetet inom domsprojektet inriktat på att ta fram en konvention om domstols behörighet, vilken ska komplettera 2019 års Haagkonvention.[50]

2.3 EU:s medlemskap i Haagkonferensen

Enligt artikel 47 FEU är EU är en egen juridisk person och är till följd därav kapabel att i unionens namn ingå internationella överenskommelser. Mot bakgrund av unionens exklusiva externa kompetens på den internationella processrättens område, jmf. avsnitt 4.3, togs beslutet att EU skulle ansluta sig till Haagkonferensen.[51] Från att tidigare innehaft status som observerade aktör blev EU fullvärdig medlem i Haagkonferensen år 2007.[52]

---

[46] Se, HCCH ”Post Convention Work” <https://www.hcch.net/en/projects/post-convention-projects.> besökt 2023-05-14.

[47] Tillskapandet av ett internationellt instrument på nämnda område var ingen ny ambition för Haagkonferensen. Arbetet med att ta fram en konvention som reglerar erkännande och verkställighet på privaträttens område, påbörjades flera år dessförinnan och utmynnade i 1971 års Haagkonvention om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område (1971 års Haagkonvention). Nämnda konvention har beskrivits som ett misslyckade mot bakgrund av att konventionen endast har tillträtts av fem stater och därtill aldrig torde ha tillämpats i praktiken, se Öhlund (2020) s. 350 f; Storskrubb (2021) s. 12.

[48] Se, Öhlund (2020) s. 351.

[49] Rådets beslut (EU) 2014/887 av den 4 december 2014 om godkännande på Europeiska unionens vägnar av Haagkonventionen av den 30 juni 2005 om avtal om val av domstol.

[50] Se, HCCH ”Jurisdiction Project” <https://www.hcch.net/en/projects/legislative-projects/jurisdiction-project> besökt: 2023-05-14.

[51] Se, Rådets beslut (EG) 2006/719 av den 5 oktober 2006 om gemenskapens anslutning till Haagkonferensen för internationell privaträtt.

[52] Se, HCCH ”Members” <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members/details1/?sid=220> besökt 2023-05-14.

Som en led i möjliggörandet av EU:s medlemskap genomfördes vissa ändringar i Haagkonferensens stadga, vilka återspeglas i nuvarande artikel 3. De grundläggande förutsättningarna för medlemskap återges i artikel 3(2) och innebär att organisationen i fråga uteslutande ska bestå av suveräna stater, vilka förutsätts ha överfört kompetens på de områden som omfattas av Haagkonferensens arbete och därtill rätten att fatta bindande beslut å deras vägnar. Mot bakgrund härav, och i enlighet med artikel 3(3), bifogades till unionens beslut om att ansluta sig till Haagkonferensen, en bilaga i vilken gränserna för unionens kompetens på området framgår.[53] Allteftersom ändringar sker avseende nämnda kompetens så ska detta meddelas enligt artikel 3(4).

I egenskap av fullvärdig medlem erhöll unionen en starkare förhandlingsposition än tidigare, vilket torde ha uppfattats ligga i linje med unionens växande externa befogenheter på den internationella processrättens område.[54] En position som ytterligare torde har stärkts, genom att EU numera har efterträtt och ersatt medlemsstaternas självständiga medlemskap i Haagkonferensen.[55]

[53] Rådets beslut (EG) 2006/719 av den 5 oktober 2006 om gemenskapens anslutning till Haagkonferensen för internationell privaträtt, bilaga II.

[54] Jmf., Van Loon & Schultz (2008) s. 258.

[55] Se, HCCH ”About” <https://www.hcch.net/en/about/history> besökt: 2023-05-14.

3 2019 års Haagkonvention

3.1 Syfte

Syftet med 2019 års Haagkonvention är främjandet av var och ens tillgång till rättvisa genom underlättandet av investeringar och en regelbaserad multilateral handel. Detta ska realiseras genom ett multilateralt nätverk av anslutna stater, inom vilket avgöranden på privaträttens område ska erkännas och verkställas. Det framhålls särskilt att syftet mest effektivt torde uppnås genom en enhetlig internationell reglering.[56]

En närmare redogörelse för hur nämnda syfte ska uppnås, återfinns i tillhörande Explanatory Report. Härigenom framhålls särskilt att de risker och kostnader som är förknippade med gränsöverskridande rättsförhållanden ska minimeras och en vinnande part således inte ska nekas tillgång till rättvisa på grund av att regelverket i staten där motparten har sina tillgångar står i vägen för erkännande och verkställighet. Behovet av multipla förfaranden inför olika staters domstolar ska mot bakgrund därav minska. Inte minst ska syftet uppnås genom den klaganden partens möjlighet att fatta välinformerade beslut om i vilken stat ett förfarande bör inledas.[57]

3.2 Tillämpningsområde

3.2.1 Materiellt tillämpningsområde och geografiskt tillämpningsområde

2019 års Haagkonventions tillämpningsområde regleras i artiklarna 1–2. Det görs härvid en åtskillnad mellan å ena sidan det materiella tillämpningsområdet och å andra sidan det geografiska tillämpningsområdet.[58] Enligt artikel 1(1) sammanfaller konventionens materiella tillämpningsområde med privaträttens område.[59] Det finns emellertid en förhållandevis omfattande mängd undantag till denna huvudregel, vilka listas i artikel 2(1). En heltäckande bild av konventionens materiella tillämpningsområde förutsätter således att nämnda artiklar läses i kombination med varandra.

Huvudregeln avseende konventionens geografiska tillämpningsområde återfinns i artikel 1(2), varigenom det förskrivs att konventionen ska tillämpas

[56] Se, preambeln till 2019 års Haagkonvention.

[57] Se, Garcimartín & Saumier (2020) p. 12–19.

[58] Se, Garcimartín & Saumier (2020) p. 27.

[59] Vad som närmare avses med privaträttens område framgår inte av konventionstexten, men för viss vägledning därom se, Garcimartín & Saumier (2020) p. 29–31 & p. 35–38.

på erkännande och verkställighet i en konventionsstat av ett avgörande som har meddelats av en domstol i en annan konventionsstat.

3.2.2 Reservationsmöjligheter

2019 års Haagkonventions faktiska tillämpningsområde kan icke desto mindre variera, beroende på i vilken utsträckning konventionsstaterna utnyttjat möjligheten till reservationer. En reservation är en ensidig förklaring, lämnad av en stat i syfte att utesluta eller modifiera rättsverkningarna av en viss konventionsbestämmelse i förhållande till staten i fråga.[60] Konventionen innehåller fler olika reservationsmöjligheter, vilka bör ses mot bakgrund av intresset av att främja en bred anslutning till konventionen.[61] Enligt artikel 30(1) uppställs inga generella tidsramar för när en giltig reservation kan lämnas.

Avseende det materiella tillämpningsområdet, kan en part som har ett starkt intresse av att exkludera en specifik fråga från konventionens tillämpningsområde, enligt artikel 18, tillåtas göra detta under förutsättning att reservationen är klar och precis utformad och samtidigt inte är mer omfattande än nödvändigt. EU har utnyttjat nämnda möjlighet i förhållande till avgöranden avseende hyresavtal för annat än bostadsändamål. Reservationen har motiverats av det faktum att enligt unionens interna regelverk, har domstolarna i den medlemsstat där egendomen är belägen exklusiv jurisdiktion över denna typ av tvister. Eftersom motsvarade inte gäller enligt 2019 års Haagkonvention, skulle avsaknaden av en reservation härom kunna påverka tillämpningsområdet för unionens interna regelverk, jmf. avsnitt 4.3.[62]

Med hänsyn till konventionens geografiska tillämpningsområde, föreskrivs i artikel 29 en möjlighet att förhindra att förbindelser uppstår i förhållande till en annan konventionsstat. På grund av staters potentiella obenägenhet att visa ömsesidigt förtroende gentemot varandra, får detta antas utgöra en förutsättning för en uppnå en bred anslutning.[63] I förhållande till denna reservationsmöjlighet uppställs särskilda tidsramar. Enligt artikel 29(2) har en konventionsstat en tidsfrist om tolv månader från och med dagen då den anslutande staten deponerar dess instrument för anslutning enligt artikel 32(a). Den anslutande staten ska däremot enligt artikel 29(3) meddela sin avsikt att inte upprätta förbindelser med en viss angiven stat, i samband med

[60] Detta är definitionen som återfinns i artikel 1(d) i VCLT.

[61] Se, Öhlund (2020) s. 357. Det uppställs inget krav på godkännande av övriga konventionsstater för att en reservation ska vara giltig, jmf. artikel 20(1) VCLT.

[62] Se, Rådets beslut (EU) 2022/1206 av den 12 juli 2022 om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område, p. 11.

[63] Se, Öhlund (2020) s. 358.

deponeringen av dess instrument. Logiken här bakom är att den anslutande staten, till skillnad från övriga konventionsstater, haft tid att i förhand överväga sin inställning i frågan.[64] En sådan reservation kan dras tillbaka när som helst enligt artikel 29(4).

3.3 Förutsättningar för erkännande och verkställighet

Genom 2019 års Haagkonvention föreläggs konventionsstaterna en skyldighet att, under vissa förutsättningar, erkänna och verkställa ett avgörande som meddelats i en annan konventionsstat. Detta inbegriper emellertid inte en motsvarande skyldighet att neka erkännande och verkställighet om dessa förutsättningar inte är uppfyllda. Konventionsstaterna är således fortsatt fria att erkänna och verkställa domar i större utsträckning än vad som fordras enligt konventionen. Sett mot bakgrund av konventionens syfte, det vill säga att öka den globala rörligheten för rättsliga avgöranden, vore det motsägelsefullt om parternas frihet att erkänna och verkställa utländska avgöranden samtidigt inskränktes. I artikel 15 stadgas följaktligen att konventionen inte begränsar möjligheten till erkännande och verkställighet enligt nationell rätt. Denna huvudregel är emellertid försedd med ett undantag, vilket kommer att behandlas i det följande.

2019 års Haagkonvention är en enkel konvention, vilket innebär att konventionsstaterna är fortsätta fria att tillämpa sina nationella domsrättsregler, utan att för den saken skulle agera konventionsstridigt. Detta innebär dock inte att frågan om vilken domsrättsregel som ursprungslandets domstol väljer att tillämpa saknar betydelse, eftersom skyldigheten till erkännande respektive verkställighet regleras genom så kallade indirekta domsrättsregler. Syftet med indirekta domsrättsregler är att peka ut de domsrättsgrunder som ett avgörande ska ha baserats på, för att en skyldighet till erkännande och verkställighet ska föreligga. [65]

Som ovan har påpekats är erkännande och verkställighet fortsatt tillåtet även om ursprungsdomstolen inte grundat sin behörighet på en av konventionens indirekta domsrättsregler. Det tidigare nämnda undantaget avser sakrätt i fast egendom och i enlighet med artikel 6 får ett avgörande därom bara erkännas och verkställas, under förutsättning att fastigheten också är belägen i ursprungsstaten. Avseende övriga avgöranden som faller inom konventionens tillämpningsområde, återfinns det i artikel 5 en uttömmande uppräkning av tretton indirekta domsrättsregler som ålägger domstolen i den anmodade staten en skyldighet att erkänna och verkställa det aktuella avgörandet.

[64] Se, Garcimartín & Saumier (2020) p. 413.

[65] Jmf., Bogdan & Hellner (2020) s. 121.

Behörighetsgrunderna är alternativa och det är således tillräckligt att en av dessa föreligger i förhållande till ursprungsdomstolen.[66]

Globalt sett torde dessa indirekta domsrättsregler uppfattas som förhållandevis okontroversiella, eftersom de kan antas återspegla en rimlig anknytning till domstolen i ursprungslandet.[67] Det går härvid generellt sett att kategorisera de indirekta domsrättsreglerna utifrån svarandens anknytning till ursprungsstaten, tvisteföremålets anknytning till ursprungsstaten samt svarandens samtycke till ursprungsdomstolens behörighet, jmf. artikel 5(1).[68] Därutöver uppställs vissa särskilda regler i förhållande till arbetstagare och konsumenter i egenskap av den generellt sett svagare parten, jmf. artikel 5(2). Det faktum att konventionen innehåller en uttömmande reglering av de situationer då erkännande och verkställighet fordras, bör i sin tur kunna främja förutsägbarheten i vilka avgöranden som kommer cirkulera under konventionen. Den utförliga regleringen torde medföra ett minskat tolkningsutrymme. I förhandlingsfasen var EU en av de främsta förespråkarna för en uttömmande reglering och förslog samtidigt många av de nu inkluderade indirekta domsrättsreglerna. Ett bakomliggande intresse från unionens sida, torde ha varit intresset av att uppnå en viss överensstämmelse med det interna regelverket i form av 2012 års Bryssel 1-förordning, jmf. avsnitt 4.1.[69] I likhet med 2012 års Bryssel 1-förordning[70] laborerar 2019 års Haagkonvention med anknytningfaktorer som såsom exempelvis hemvist eller uppfyllelseorten för ett avtal.[71]

3.4 Möjligheter att vägra erkännande och verkställighet

I artikel 7 återfinns en uttömmande uppräkning av de vägransgrunder en medlemsstat kan åberopa för att neka erkännande och verkställighet av ett avgörande som är grundat på en tillåten domsrättsregel enligt artikel 5–6. Att uppräkningen är uttömmande innebär att en stat aldrig kan åberopa nationell rätt för att vägra erkännande eller verkställighet. Samtidigt är artikel 7 formulerad på så vis att medlemsstaterna erbjuds en möjlighet att vägra erkännande och verkställighet, men likväl ingen skyldighet därtill.[72] Av samma anledning som det enligt konventionen är tillåtet att på nationell nivå

[66] Se, Garcimartín & Saumier (2020) p. 138.

[67] Se, Öhlund (2020) s. 356.

[68] Se, Gracimartín & Saumier (2020) p. 138.

[69] Se, Brand (2021) s. 864 f.

[70] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

[71] Se artikel 5(1)(a) och artikel 5(1)(g) i 2019 års Haagkovention samt artikel 4(1) och artikel 7(1)(a) i 2012 års Brysselförordning.

[72] Se, Garcimartín & Saumier (2020) p. 244.

upprätthålla mer generösa regler för erkännande och verkställighet, torde förbudet mot att i nationell rätt upprätthålla mer generösa regler för vägran därom, rimma väl med konventionens syfte.

Vägransgrunderna kan delas in i sådana som avser det processuella förfarandet i ursprungslandet, sådana som avser avgörandets materiella innehåll och sådana som avser situationer av lis pendens karaktär. Det kan generellt sett konstateras att de vägransgrunder som konventionen godtar är sådana som brukar betraktas som icke kontroversiella i de flesta rättssystem.[73] Detta förhindrar likväl inte att tvivelaktigheter uppstår, avseende om en vägransgrund är tillämplig i en viss situation. Ett exempel på en vanligen svårtillämpad vägransgrund är bestämmelsen om ordre public som återfinns i artikel 7(1)(c). Vad som innefattas i detta mer eller mindre universella förbehåll är till sin natur svårdefinierat. Detta hänger ihop med att konventionsstaterna kan ha olika uppfattningar om vad som utgör grunderna för deras respektive rättsordning.[74]

3.5 Förbudet mot prövning i sak

Enligt artikel 4(1) ska ett avgörande som meddelats i en konventionsstat, erkännas och verkställas av en annan konventionsstat, i den mån ursprungsdomstolen grundat sin behörighet på en godkänd domsrättsregel och ingen vägransgrund heller bedöms vara tillämplig. Inom ramen för denna process är den anmodade domstolen emellertid, enligt artikel 4(2), i princip förhindrad att pröva målet i sak. Tanken bakom detta är att konventionens syfte skulle riskera att motverkas om domstolen tilläts granska de bakomliggande sakliga och rättsliga grunderna, varpå domstolen i ursprungsstaten har fattat sitt beslut. Detta eftersom det mer eller mindre skulle kunna innebära en omprövning av det aktuella målet och därigenom medföra att parterna tvingas genomgå ytterligare en domstolsprocess. Förbudet mot sakprövning är således ett utslag av principen om ömsesidigt erkännande.[75]

Likväl ska nämnda förbud inte uppfattas som att domstolen förhindras att genomföra en självständig prövning av huruvida det aktuella avgörandet uppfyller de förutsättningar som erfordras för att en skyldighet till erkännande och verkställighet ska föreligga. I annat fall vore såväl bestämmelserna om indirekta domsrättsregler som möjliga vägransgrunder överflödiga. Var gränsen går mellan å ena sidan en erforderlig granskning och å andra sidan en sakprövning är emellertid inte glasklar. Mot bakgrund härav verkar 2019 års

[73] Jmf., Brand (2019) s. 4.

[74] Jmf., Garcimartín & Saumier (2020) p. 262-264.

[75] Se, Garcimartín & Saumier (2020) p. 119; Storskrubb (2021) s. 16.

Haagkonvention förutsätta ett förhållandevis omfattande ömsesidigt förtroende mellan konventionsstaterna.[76]

3.6 Tolkning

Enligt artikel 20, ska 2019 års Haagkonvention tolkas med hänsyn till dess internationella karaktär samt behovet av att främja en enhetlig tillämpning. I rimlig utsträckning ska följaktligen andra konventionsstaters praxis beaktas.[77]

I egenskap av ett internationellt avtal är 2019 års Haagkonvention dessutom underkastad folkrättens tolkningsregler, vilka är kodifierade i artikel 31–33 VCLT. Även fast VCLT formellt sett endast är tillämplig på konventioner ingånga mellan stater (jmf. artikel 1 VCLT), stadgas det i artikel 3(b) VCLT att detta inte ska påverka tillämpningen av konventionen, mellan en stat och en internationell organisation, i den mån motsvarande bestämmelser återfinns i den internationella sedvanerätten. Mot bakgrund härav behöver även EU beakta artikel 31–33 VCLT vid tolkningen av internationella avtal.[78]

Den främsta funktionen med nämnda tolkningsregler, kan sägas vara att dessa uppställer en viss turordning för tillämpningen av olika tolkningsmedel. Med tolkningsmedel avses i det närmaste de olika tillvägagångssätt som ska tillämpas, då betydelsen av en artikel i en internationell konvention ska fastställas. Enligt VCLT:s terminologi kan betydelsen av en viss artikel sägas vara synonym med den bakomliggande gemensamma partsavsikten. Målet med själva tolkningsverksamheten blir således att fastställas vilken betydelse, parterna till den aktuella konventionen avsåg att tillskriva en viss bestämmelse.[79] Mot bakgrund av grundtanken om att vissa tolkningsmedel ges prioritet framför andra, görs en distinktion mellan å ena sidan grundläggande tolkningsmedel och å andra sidan supplementära tolkningsmedel. De förstnämnda består av konventionellt språkbruk, sammanhanget samt ändamål och syfte. Med sammanhanget avses konventionstexten som helhet och därutöver klassificeras de dokument som upprättats och godtagits av de konventionsslutande parterna vid konventionens ingående som en del av sammanhanget. Sålunda blir tillhörande Explanatory report, jmf. avsnitt 2.1, av intresse.[80]

[76] Se, Storskrubb (2021) s. 16.

[77] Se, Garcimartín & Saumier (2020) p. 352.

[78] Se, Wouters, Hoffmeister, De Baere & Ramopoulus (2021) s. 485. Det sagda har även konstaterats av EU-domstolen i exempelvis, C-386/08, *Firma Brita GmbH mot Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, p. 40–44.

[79] Se, Linderfalk (2020) s. 96 f.

[80] Haagkonferensens medlemmar har godkänt den Explanatory Report som tagits fram som stöd avseende tolkning och tillämpning av 2019 års Haagkonvention, se Garcimartín & Saumier (2020) s. 3.

I den mån ett studerande av de grundläggande tolkningsmedlen inte lyckas bringa klarhet i avsikten bakom artikeln ifråga, ska supplementära tolkningsmedel i form av bland annat konventionens förarbeten och omständighet vid dess ingående konsulteras.[81]

3.7 Förfarandet

Med förbehåll för att domstolen i den anmodade staten ska agera skyndsamt, överlämnas enligt artikel 13 själva förfarandet för erkännande och verkställighet till vardera konventionsstat. Den svenska lagstiftaren har mot bakgrund härav lagt fram ett förslag, på kompletterande bestämmelser avseende själva förfarandet för erkännande och verkställighet enligt 2019 års Haagkonvention, vid svensk domstol. Bland annat innebär förslaget att ett verkställbarhetsbeslut, så kallad exekvatur, ska vara en förutsättning för verkställighet. För erkännande ska däremot inte något särskilt förfarande erfordras. Förslaget står således i överensstämmelse med vad som generellt sett gäller för erkännande och verkställighet av utländska avgöranden i Sverige.[82] Det kan härvid även konstateras att samma lösning gäller i förhållande till 2005 års Haagkonvention som också överlåteter reglerna för själva förfarandet till staten i vilken den anmodade domstolen är belägen.[83]

3.8 EU:s anslutning till 2019 års Haagkonvention

Det har i avsnitt 2.3 konstaterats att EU är medlem i Haagkonferensen och i egenskap därav representerar sina medlemsstater. I avsnitt 4.3 kommer det vidare redogöras för det faktum att EU besitter exklusiv extern kompetens, avseende möjligheten att ingå internationella överenskommelse om erkännande och verkställighet av domar. Sverige har således inte kunnat ansluta sig till 2019 års Haagkonvention på egen hand utan detta har endast kunnat endast ske på unionsrättslig nivå. Rådets beslut, på unionens vägnar, om att EU ska ansluta sig till 2019 års Haagkonvention, meddelades i juli 2022 och konventionen är avsedd att träda i kraft den 1 september 2023.[84]

---

[81] Jmf., Linderfalk (2020) s. 102 ff.

[82] Huvudregeln enligt svensk rätt är att en verkställbarhetsförklaring fördras för att verkställighet ska vara möjlig. Samtidigt brukar erkännandet av ett utländskt avgörande inte vara förenat med något särskilt förfarande, utan behandlas i stället som en prejudiciell fråga, det vill säga i samband med prövningen av en annan fråga för vilken det utländska avgörandet är relevant, se Prop. 2022/23:95 s. 10 ff.

[83] Se, artikel 14 i 2005 års Haagkonvention.

[84] Se, Rådets beslut (EU) 2022/1206 av den 12 juli 2022 om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område. Datum för konventionens ikraftträdande för respektive konventionsstat återfinns på Haagkonferensens hemsida: HCCH <https: //www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137> besökt 2023-05-16.

Det skäl som angivits för en anslutning till 2019 års Haagkonvention, handlar först och främst om att förenkla situationen för unionsmedborgare och företag som vill få en dom meddelad inom unionen, erkänd och verkställd i ett tredje land eller vice versa. Mot bakgrund av den tidigare avsaknaden av ett globalt regelverk på området, har det konstaterats att unionsmedborgarna står inför ett splittrat rättsläge, vilket i sin tur riskerar att ha en negativ inverkan på tillväxten av handels- och investeringsflöden mellan unionen och omvärlden. Huvudsyftet med tillträdet till 2019 års Haagkonvention är således att öka den rättsliga förutsebarheten i dessa situationer. Tanken är vidare att denna målsättning på bästa sätt uppnås inom ramen för ett globalt rättsligt regelverk för erkännande och verkställighet. Det ska även påpekas att EU deltog aktivt i de förhandlingar som resulterade i 2019 års Haagkonvention samt har uttalat sig om att stå bakom konventionens mål.[85]

I artikel 26–27 finns specifika bestämmelser, vilka reglerar situationen då en internationell organisation, såsom EU, är part till konventionen. EU har i enlighet med artikel 27 lämnat en förklaring om att man är behörig i alla frågor som regleras i konventionen och att unionens medlemsstater inte kommer vara självständiga parter, utan ska vara bundna av konventionen i kraft av EU:s anslutning.[86]

Förhållandet till EU:s internrättsliga regelverk regleras i artikel 23(4), varigenom det först och främst stadgas att konventionen inte påverkar tillämpningen mellan två medlemsstater om de unionsrättsliga bestämmelserna antogs innan konventionen ingicks. Detsamma gäller även om det unionsrättsliga regelverket antogs efter konventionen ingicks, i den utsträckning skyldigheten enligt artikel 6, jmf. avsnitt 3.3, inte påverkas i förhållande till övriga konventionsstater. Sålunda kommer medlemsstaternas skyldighet att erkänna och verkställa varandras privaträttsliga avgöranden, fortsatt regleras av 2012 års Bryssel 1-förordning.

[85] Se, ingressen till rådets beslut (EU) 2022/1206 av den 12 juli 2022 om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område.

[86] Se, ibid artikel 3.

4 EU:s kompetens på den internationella processrättens område

4.1 Intern lagstiftning

Det unionsrättsliga samarbetet på den internationella processrättens område har sina rötter i ett tidigt skede av EU:s historia. Närmare bestämt i det mellanstatliga samarbete som upprättades mellan de sex ursprungliga medlemsstaterna under 1960-talet. Fri rörlighet för rättsliga avgöranden konstaterades utgöra ett viktigt komplement till den inre marknaden, men likväl saknade gemenskapen lagstiftningskompetens på området. Lösningen blev ett stadgande i Romfördraget, varigenom medlemsstaterna uppmuntrades att inrätta ett inbördes samarbete, med syftet att underlätta den fria rörligheten för rättsliga avgöranden.[87] Resultatet därav blev 1968 års Brysselkonvention[88] som förblev gällande fram tills dess att EU erhöll egen lagstiftningskompetens. Genom införandet av en fördragsbaserad målsättning om att inom unionen upprätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, blev det möjligt att ersätta 1968 års Haagkonvention med en motsvarande unionsrättsakt i form av 2000 års Bryssel 1-förordning.[89] Denna har i sin tur ersatts av en reviderad version i form av 2012 års Bryssel 1-förordning. Härigenom har det inom unionen upprättats ett enhetligt regelverk för såväl domstols behörighet som erkännande och verkställighet av avgöranden på privaträttens område.[90] Till skillnad från 2019 års Haagkonvention är alltså 2012 års Bryssel-1 förordning ett dubbelt instrument, jmf. avsnitt 2.2.

Medlemsstaternas ömsesidiga förtroende kan sägas utgöra grunden för samarbetet och innebär i praktiken en skyldighet att erkänna och verkställa en annan medlemsstats avgöranden, utan något särskilt förfarande och som huvudregel utan någon prövning av den ursprungliga domstolens behörighet.[91] Härigenom ska ett avgörande som meddelats i en annan

[87] Se, Maunsbach, Bramstång & Lindskoug (2022) s. 45.

[88] 1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område.

[89] Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

[90] Den bakomliggande idéen är att avskaffandet av skillnader mellan medlemsstaternas interna regelverk, ytterst ska resultera i en fri rörlighet för domar inom unionen, se p. 4 i ingressen till 2012 års Bryssel 1-förordning.

[91] Se, artikel 36 och artikel 39 i 2012 års Bryssel 1-förordning. Det finns undantag till huvudregeln om att det är förbjudet att kontrollera ursrpungsdomstolens behörighet. Undantaget gäller de tvingande domsrättsreglerna som är avsedda av skydda den generellt sett svagare parten, se artikel 45(3). Principen om ömsesidigt erkännande finns kodifierad i artikel 81 FEUF

medlemsstat behandlas som om det hade meddelats i den egna medlemsstaten.[92]

4.2 Intern kompetens

Till skillnad från en suverän stat som exempelvis Sverige, kan EU inte tillerkänna sig själv ny kompetens.[93] EU har tvärtom endast utrymme att agera inom ramen för de befogenheter som medlemsstaterna i fördragen överfört till unionsrättslig nivå. Resterande befogenheter kvarstår hos medlemsstaterna. Unionens agerande måste således alltid kunna baseras på en rättslig grund i fördragen. Detta benämns som principen om tilldelade befogenheter, vilken finns kodifierad i artikel 5(2) FEU. Den närmare uppdelningen mellan å ena sidan EU:s kompetens och å andra sidan medlemsstaternas kompetens, återfinns i artikel 2–6 FEUF, den så kallade kompetenskatalogen. Kompetensen inom ett visst område kan vara exklusiv, delad eller kompletterande. På de områden där unionen besitter exklusiv kompetens har medlemsstaterna helt och hållet överfört sin rätt att självständigt vidta åtgärder och i de fall kompetensen är delad får medlemsstaterna utnyttja denna i samma utsträckning som EU ännu inte gjort detsamma. I annat fall övertar EU vad som närmast kan beskrivas som exklusiv kompetens, enligt principen om legislativ spärrverkan.[94]

Kravet på en rättslig grund är en central del av principen om tilldelade befogenheter.[95] Den rättsliga grunden för unionens kompetens inom området för frihet, säkerhet och rättvisa, återfinns i artikel 4(i)(j) FEUF. Därtill återfinns i artikel 81 FEUF, specifika målsättningar avseende samarbetet på civilrättens område vartill den internationell processrätten räknas. Unionens kompetens på området är delad med medlemsstaterna. På grund av principen om legislativ spärrverkan, får detta numera antas utgör en sanning med modifikation. Ett resultat av den omfattande harmoniseringen som ägt rum på området, får antas vara att unionen interna kompetens på den internationella processrättens numera är exklusiv.

4.3 Extern kompetens

Det har redan konstaterats att EU utgör en egen juridisk person och därför är kapabel att sluta internationella avtal. Principen om tilldelade befogenheter gäller också i förhållande till unionens externa kompetens, vilken därigenom ytterst begränsas av medlemsstaternas kompetensöverföring.[96] Det kan inte

[92] Se, ingressen till 2012 års Bryssel 1-förordning.
[93] Se, Cremona (2012) s. 94.
[94] Se, Reichel (2018) s. 113.
[95] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 40.
[96] Se, Cremona (2012) s. 96.

råda något tvivel om att EU har extern kompetens på den internationella processrättens område och att denna därtill är exklusiv. Det är ju därför som EU är ensam behörig att tillträda 2019 års Haagkonvention.[97] Icke desto mindre är det av intresse att närmare studera den rättsliga grund som EU härvid baserar sin exklusiva kompetens på.

EU-domstolen har spelat en avgörande roll i klargörandet av gränserna för unionens externa kompetens. Det stora bidraget får antas bestå i utvecklandet av principen om underförstådda befogenheter, enligt vilken unionens externa kompetens inte nödvändigtvis måste framgå uttryckligen av fördragstexten, utan därutöver kan vara underförstådd. Nämnda princip har inneburit en markant utvidgning av unionens externa kompetens, såtillvida att extern kompetens numera kan tillerkännas unionen, och därtill under vissa förutsättningar vara exklusiv, utan att detta går att utläsa ur fördragstexten.[98] Det sagda utgör emellertid numera en sanning med modifikation, eftersom EU-domstolens praxis avseende principen om underförstådda befogenheter har kodifierats genom artikel 3(2) FEUF och artikel 216(2) FEUF.[99]

De närmare kriterierna vilka sedermera banat vägen för unionens externa kompetens på den internationella processrätten område, uttalades för första gången i *ERTA-målet.*[100] Härigenom konstaterade EU-domstolen att unionens externa kompetens inte är begränsad till de fall denna uttryckligen går att utläsa ur fördragen, utan även kan följa implicit av andra bestämmelser i fördragen och av rättsakter som antagits med stöd av dessa bestämmelser av gemenskapens institutioner.[101] I den mån intern lagstiftning har antagits med stöd i fördragen, är det följaktligen underförstått att denna befogenhet återfinns på det motsvarande externa området. Detta fenomen går under namnet parallelldoktrinen och bygger på idéen om att det bör råda parallellitet mellan å ena sidan den interna kompetensen och å andra sidan den externa kompetensen. Motiveringen härbakom är lämpligheten i att unionen agerar som en enhet utåt, när det samtidigt finns en enhetlig reglering inom unionen.[102] Mot bakgrund härav, är unionens externa kompetens på den internationella processrättens område resultatet av existensen av ett

[97] Se, Rådets beslut (EU) 2022/1206 av den 12 juli 2022 om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område, p. 7.

[98] Numera finns EU-domstolens relevanta praxis på området kodifierad i artikel 3(2) FEUF och artikel 216(1) FEUF, se Butler & Wessel (2022) s. 10; Cremona (2012) s. 96 f.

[99] Se, Govaere (2022) s. 10.

[100] Se, C-22/70, *Europeiska gemenskapernas kommission mot Europeiska gemenskapernas råd,* jmf., Chamon (2022) s 489.

[101] Se, C-22/70, *Europeiska gemenskapernas kommission mot Europeiska gemenskapernas råd,* p. 16.

[102] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 261.

motsvarande internt regelverk, närmare bestämt 2012 års Bryssel 1-förordning.[103]

Existensen av intern lagstiftning är inte på egen hand tillräcklig för att kompetensen ska vara exklusiv. Därutöver behöver det föreligga en risk för att det internationella avtalet, kommer att ha inverkan på det interna regelverkets bestämmelser eller räckvidden av dessa.[104] I *yttrande 1/03* konstaterade EU-domstolen att internationella avtal om erkännande och verkställighet riskerade att påverka 2000 års Bryssel 1-förordning.[105] Bakgrunden till yttrandet var oenigheten kring huruvida EU hade exklusiv kompetens att på unionens vägnar ingå en konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, närmare bestämt den nuvarande Luganokonventionen[106]. Eftersom den tidigare Luganokonventionen[107] var en parallellkonvention till 1968 års Brysselkonvention, fanns det ett behov av ett nytt parallellt instrument till 2000 års Brysselförordning, vilken i sin tur hade ersatt 1968 års Brysselkonvention. Kompetensfördelningen mellan å ena sidan medlemsstaterna och å andra sidan unionen hade emellertid ändrats, eftersom EU numera besatt lagstiftningskompetens på civilrättens område, jmf avsnitt 4.1. Enligt artikel 218(11) FEUF är EU-domstolen behörig att pröva om ett planerat avtal är förenligt med fördragen och frågan i det aktuella fallet var om EU:s kompetens att ingå den nya Luganokonventionen var exklusiv eller delad med medlemsstaterna.[108] Svaret blev att såväl den nya Luganokonventionen som varje annat internationellt avtal om erkännande och verkställighet, riskerade att påverka 2000 års Bryssel 1-förordning. Därför var EU exklusivt behörig att ingå den nya Luganokoventionen.[109]

I beslutet om EU:s anslutning till 2019 års Haagkonvention, görs konstaterandet att konvention påverkar unionens lagstiftning, särskilt 2012 års Bryssel 1-förordning, och att EU till följd därav har exklusiv behörighet i

[103] Detta har bekräftats av EU-domstolen i dess yttrande 1/03 (plenum) av den 7 februari 2006, p. 134, varvid en hänvisning görs till 2001 års Bryssel 1-förordning som sedermera har ersatts av 2012 års Bryssel 1-förordning.

[104] Se, C-22/70, *Europeiska gemenskapernas kommission mot Europeiska gemenskapernas råd*, p. 17.

[105] Se, Yttrande 1/03 (plenum) av den 7 februari 2006, p. 168.

[106] Konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område antagen i Lugano 2007.

[107] Konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område antagen i Lugano 1988.

[108] Se, Yttrande 1/03 (plenum) av den 7 februari 2006, p. 1–2.

[109] För EU-domstolens resonemang om hur regler om erkännande och verkställighet i ett internationellt avtal kan påverka det interna regelverket se ibid. p. 162–168.

alla frågor som regleras i 2019 års Haagkonvention.[110] Det konstateras också att EU:s reservation mot att konventionen ska tillämpas på hyresavtal för annat än bostadsändamål är motiverad av risken för påverkan på det interna regelverket, jmf. avsnitt 3.9. I kommissionens förslag till rådets beslut görs därtill en uttrycklig hänvisning till *yttrande 1/03* som stöd för EU:s exklusiva externa kompetens, gällande erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område från tredje länder.[111]

Orsaken till EU:s exklusiva externa kompetens, är ytterst principen om legislativ spärrverkan (jmf. avsnitt 4.2). I den utsträckningen unionen har antagit lagstiftning på ett visst område, uppfattas detta som ockuperat, i den bemärkelse att medlemsstaterna inte tillåts vidta egna åtgärder som riskerar att påverka de regler som unionen redan beslutat om.[112] Den rättsliga grunden för EU:s exklusiva externa kompetens är alltså säkerställandet av att det interna regelverket förblir opåverkat.[113] Konsekvensen härav blir att EU:s exklusiva externa kompetens på den internationella processrättens område, inte innefattar någon möjlighet till att bedriva en självständig politik, för att uppnå externa målsättningar som är fristående från upprätthållandet av det interna regelverket.[114]

[110] Se, ingressen till Rådets beslut (EU) 2022/1206 av den 12 juli 2022 om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område.

[111] Se, Förslag till rådets beslut om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område, s. 2 f.

[112] Se, Cremona (2012) s. 98; Wilderspin &Vysoka (2020) s. 39.

[113] Jmf., Cremona (2012) s. 99; Timmermans (2016) s. 60.

[114] Se, Timmermans (2016) s. 59.

5 Folkrätten i den svenska rättsordningen

5.1 Suveränitet som utgångspunkt

Stater är suveräna i den bemärkelse att de råder över sitt territorium, sin befolkning och landets politiska styre. Därtill är alla stater suveränt likställda och ingen stat kan således underkastas en annan stats vilja. Det finns inte något överstatligt lagstiftande organ liknande den svenska riksdagen eller regeringen som med bindande kraft kan anta lagar eller förordningar, vilka stater sedermera måste rätta sig efter. I de avseenden en stat inskränker sina suveräna rättigheter sker detta på frivillig basis. Varje stat besitter rättslig handlingsförmåga och kan därav sluta avtal med andra stater gällande i princip vad som helst.[115]

Den del av suveräniteten som är kopplad till statens användning av sitt territorium brukar benämnas som den statens territoriella överhöghet. Däribland ingår rätten att avgöra vilka rättsliga avgöranden som ska erkännas och verkställas av statens domstolar.[116] I den mån Sverige ingår internationella överenskommelser på den internationella processrättens område inskränks därigenom den svenska territoriella suveräniteten.

5.2 Ett dualistiskt synsätt

Inom folkrätten är det först och främst stater som är bärare av rättigheter respektive skyldigheter och följaktligen utgör stater folkrättens främsta rättssubjekt.[117] Såsom redogjorts för ovan kan stater inskränka sin suveränitet, genom att ingå internationella överenskommelser. Därigenom uppkommer en skyldighet för respektive part, att tillförsäkra överenskommelsen genomslag i den nationella rättsordningen.[118]

Det finns i huvudsak två olika uppfattningar om hur folkrättsliga förpliktelser införlivas i den nationella rättsordningen. Enligt det *monistiska* synsättet utgör den nationella rätten och folkrätten olika beståndsdelar av ett och samma rättssystem. Följden av ett monistiskt synsätt blir att internationella

[115] Se, Linderfalk (2020) s. 22. Stater kan inte ingå avtal som står i strid med folkrättsligt tvingande regler, så kallade jus cogens regler, se 53 VCLT, varigenom det föreskrivs att traktater vars innehåll står i strid med regler av jus cogens karaktär är utan verkan.

[116] Se, Linderfalk (2020) s. 24.

[117] Se, Linderfalk (2020) s. 19.

[118] Principen om *pacta sunt servanda* är en allmän rättsgrundsats inom folkrätten, se Bring, Mahmoudi & Wrange (2014) s. 31.

överenskommelser i och med dess ikraftträdande blir en del av den nationella rättsordningen och gäller som andra nationella rättsregler.[119]

Det motsatta synsättet är det *dualistiska*, enligt vilket folkrätten och den nationella rätten betraktas som två separata rättssystem, med olika tillhörande rättskällor och rättssubjekt.[120] Folkrättens rättssubjekt utgörs av staterna medan den nationella rätten reglerar förhållandet mellan enskilda samt enskilda och staten. Enskilda kan till följd därav inte grunda sina anspråk på den internationella rätten som sådan, utan att denna dessförinnan har införlivats i den nationella rättsordningen. Annorlunda uttryckt måste den nationella rättsordningens rättssubjekt, det vill säga enskilda, grunda sina anspråk på en rättskälla som utgör en del av den nationella rättsordningen.[121]

I Sverige tillämpas ett dualistiskt förhållningssätt till internationella överenskommelser och följaktligen måste innehållet i relevanta traktater införlivas i svensk rätt. Det är emellertid inte fråga om vad Bring, Mahmoudi och Wrange benämner som ”konstitutionell dualism”, eftersom svensk grundlag inte innehåller något stadgande härom.[122] Den svenska dualistiska inställningen har i stället bekräftats genom praxis. Ett särskilt tydligt uttalande gjordes av dåvarande Regeringsrätten i RÅ 1974:121: ”*en av Sverige biträdd internationell överenskommelse gäller ej direkt för den inomstatliga rättstillämpningen i vårt land, utan de rättsliga principer som kommit till uttryck i överenskommelsen, måste vara att bli gällande i vårt land, i den mån så erfordras, upptagas i motsvarande svensk lag*”.

I den mån den inhemska rätten inte konstateras redan i förväg, stå i överensstämmelse med traktatens innehåll, sker införlivandet antingen genom *inkorporering* eller *transformering*. Med det förstnämnda avses processen varigenom det stiftas en lag i vilken det stadgas att traktaten i fråga ska gälla som lag här i riket, medan det andra alternativet innebär att förpliktelserna inarbetas i befintlig eller ny svensk lagstiftning.[123]

En följd av att den inhemska rätten och folkrätten betraktas som två olika rättssystem vilka i sin tur reglerar olika rättsförhållanden, blir att folkrätten varken är överordnad eller underordnad den nationella rättsordningen utan tvärtom existerar parallellt. Det nyss sagda kan emellertid lätt misstolkas och därigenom tillskrivas innebörden att den inhemska rättsordningen generellt sett är överordnad statens internationella förpliktelser. Detta är en felaktig slutsats, då den nationella rätten aldrig kan rättfärdiga avsteg från

[119] Se, Ehrenkrona (2015) s. 781.
[120] Se, Bring, Mahmoudi & Wrange (2014) s. 57.
[121] Se, Schutze (2021) s. 152.
[122] Se, Bring, Mahmoudi & Wrange (2014) s. 62.
[123] Se, ibid. s. 60.

folkrätten.[124] Valet mellan ett monistiskt eller dualistiskt synsätt påverkar enbart den internationella rättens förhållande till den nationella rättsordningen och således inte statens skyldighet att leva upp till sina internationella förpliktelser.

Slutligen bör inte de praktiska skillnaderna av att tillämpa ett monistiskt eller dualistiskt synsätt överdrivas. Under förutsättning att den internationella överenskommelsen införlivas i nationell rätt på ett lojalt sätt, kan lika god respekt för den internationella överenskommelsen i fråga uppnås genom båda tillvägagångssätten. Det ska också tilläggas att det inom folkrätten inte finns någon generell uppfattning, angående vilken metod som är att föredra. [125]

5.3 Folkrättens genomslag i den svenska rättstillämpningen

Trots att svenska domstolar i sin rättstillämpning inte baserar sina avgöranden direkt på den internationella överenskommelser, måste det faktum att rättsregeln har en internationell bakgrund beaktas. I de fall införlivandet skett genom transformering, är det ett vedertaget faktum att svenska domstolar ska tolka de svenska lagbestämmelserna fördragskonformt. Med andra ord ska den svenska rättstillämparen eftersträva en tolkning som är förenlig med det internationella instrument som den svenska lagen avser att införliva.[126] Därutöver måste den svenska rättstilämparen givetvis beakta folkrättens tolkningsregler.

5.4 Statsansvar

Enligt principen om pacta sunt servanda är stater bundna av sina folkrättsliga åtaganden och kan därför inte hur som helst avvika från dessa.[127] Om Sverige i egenskap av konventionsslutande part skulle agera i strid med 2019 års Haagkonvention, skulle detta således medföra rättsliga konsekvenser. Eftersom konventionen inte innehåller någon specifik reglering härom, blir det allmänna folkrättsliga regelverket på området av intresse. Utgångspunkten är 2001 års *Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts* (ARSIWA). Nämnda instrument är resultatet av FN:s folkrättskommissions (ILC)[128], arbete med att kodifiera den

[124] Se, artikel 27 VCLT.

[125] Se, Ehrenkrona (2015) s. 781 ff.

[126] Se, Ehrenkrona (2015) s, 782; Bernitz & Kjellgren (2018) s. 275.

[127] Jmf., avsnitt 5.2.

[128] ILC är ett underorgan till FN:s generalförsamling, vars uppgift består i att kodifiera den internationella sedvanerätten. Kodifieringsarbetet avslutas i regel med att ILC tar fram ett utkast till konvention som sedermera presenteras för FN:s generalförsamling. Dessa beslutar i sin tur om vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas. I fallet med ARSIWA togs

internationella sedvanerätten på området. ARSIWA har dock inte karaktären av ett folkrättsligt bindande avtal och är sålunda endast av intresse i den mån internationell sedvanerätt återspeglas, vilket åtminstone får antas vara fallet gällande instrumentets mest grundläggande bestämmelser, vilka kommer att behandlas i det följande. [129]

Enligt artikel 1 ARSIWA, aktualiseras statsansvaret när en stat begår en internationellt felaktig handling. För detta krävs det dels att den felaktiga handlingen är hänförbar till staten i fråga, dels att handlingen är folkrättsstridig. Den dömande verksamheten utgör utgör en del av statsapparaten och således är svenska domstolars folkrättsstridiga agerande, enligt artikel 4 ARSIWA, hänförligt till den svenska staten. Därutöver uppställs inget krav på vare sig uppsåt eller culpa, vilket beror på att det folkrättsliga skaderekvisitet främst fokuserar på den moraliska skada som den drabbade staten utsatts för.[130]

Det är såtillvida irrelevant att svenska domstolar vid tillämpningen av 2019 års Haagkonvention har eftersträvat en korrekt tillämpning. Det är resultatet och inte avsikten som tillmäts betydelse. Enligt artikel 3 ARSIWA, kan en hänvisning till nationell rätt inte heller ursäkta ett folkrättsstridigt agerande. Detta förbud framstår som särskilt relevant ur ett svenskt perspektiv, sett till det faktum att internationella förpliktelser måste införlivas i svensk rätt för att sedermera kunna tillämpas. En undermålig transformering kan således inte ursäkta en senare folkrättsstridig rättstillämpning. Detta trots att den svenska rättstillämparen, sett ur ett strikt dualistiskt perspektiv, inte har något annat val än att tillämpa den svenska lagen, jmf. avsnitt 5.3.

När ett folkrättsbrott har konstaterats föreligga, uppstår nya folkrättsliga förpliktelser för den felande staten. Det brukar härvid talas om folkrättsliga förpliktelse av första och andra graden, med vilket det avses att överträdelsen av en internationell överenskommelse får rättsliga konsekvenser i form av nya skyldigheter för staten i fråga.[131] Enligt artikel 30–31 ARSIWA ska den felande staten dels utge garantier för att beteendet inte kommer upprepas, dels gottgöra den drabbade staten, artikel 31 ARSIWA. Återigen avser det folkrättsliga skaderekvisitet inte uteslutande materiella skador utan även moraliska sådana. Beroende på överträdelsens karaktär kan gottgörelsen ske på olika sätt, jmf. artikel 35–37 ARSIWA. Det kan exempelvis röra sig om

beslutet att stadfästa utkastet i en icke folkrättslig bindande resolution, med en tillhörande uppmaning till staterna om att ägna instrumentet uppmärksamhet (UNGA res. 56/83),

se, Shaw (2021) s. 679.

[129] Se, Linderfalk (2020) s. 110.

[130] Se, Linderfalk (2020) s. 112. ARSIWA innehåller ansvarsfrihetsgrunder som stater under vissa omständigheter kan åberopa, se Linderfalk (2020) s. 115 f.

[131] Se, Shaw (2021) s. 677; Linderfalk (2020) s. 112.

ekonomisk ersättning för den moraliska skadan eller en formell ursäkt i de fall några andra möjligheter till gottgörelse inte står till buds.

Det faktiska möjligheterna att sedermera implementera statsansvaret torde utgöra en svaghet i det folkrättsliga systemet. Problemet är inte avsaknaden av rättsverkningar, utan att överstatliga organ med befogenheten att genomdriva dessa i regel saknas. I 2019 års Haagkonvention görs det inte någon hänvisning till en internationell domstol som har tilldelats jurisdiktion att lösa de tvister som kan uppkomma i samband med tillämpningen av konventionen. Sålunda utgör Internationella domstolen i Haag (ICJ) den enda möjligheten till att få saken rättsligt prövad, eftersom domstolen har behörighet att befatta sig med i princip alla sorters folkrättsliga tvister.[132] Dess avgöranden är därtill rättsligt bindande för parterna och skulle således vara ett effektivt tillvägagångssätt, om det inte vore för kravet på samtycke. En betydande svaghet är att en rättslig prövning av ICJ förutsätter båda parternas samtycke, vilket en drabbad stat inte alltid kan räkna med.[133] Det förtjänar därutöver att påpekas att ICJ endast prövar tvister mellan stater, vilket i sin tur medför att talerätten är begränsad till stater och inte enskilda[134]

I denna situation kvarstår endast rätten till självhjälp, det vill säga vidtagande av så kallade kontraåtgärder i enlighet med artikel 49–54 ARSIWA. En kontraåtgärd är en handling som skulle kategoriseras som folkrättsstridig, om det inte vore för att denna riktas mot den felande staten. Mot bakgrund härav får en kontraåtgärd bara vidtas under särskilda förutsättningar. Först och främst måste syfte vara att förmå den andra staten till att fullgöra de rättsliga förpliktelser som följer av statsansvaret. En kontraåtgärd får aldrig vidtas i ett rent vedergällande syfte. Därutöver måste kontraåtgärden stå i proportion till den folkrättsstridiga handlingen samt vara förenlig med folkrättens tvingande regler, så kallade jus cogens-regler.[135]

[132] Jmf., Linderfalk (2020) s. 123.

[133] Se, ibid s. 118.

[134] Jmf., artikel 34 ICJSt.

[135] Några relativt okontroversiella exempel på bestämmelser av jus cogens karaktär är; förbudet mot tortyr, förbudet mot folkmord, förbudet av brott mot mänskligheten och förbudet mot slaveri, se Linderfalk (2020) s. 42.

6 Folkrätten inom EU:s rättsordning

6.1 Den externa bundenheten

EU utgör som redan konstaterats en egen juridisk person och är till följd därav, inom ramen för sina tilldelade befogenheter, kapabel att ingå internationella överenskommelser. EU utgör med andra ord ett rättssubjekt inom folkrätten och är följaktligen bunden av sina internationella åtaganden i samma utsträckning som en motsvarande stat.[136] Folkrättens överordnade ställning reflekteras i artikel 3(5) FEU, där det stadgas att en av unionens målsättningar är att i sina förbindelser med omvärlden, bidra till strikt efterlevnad och utveckling av internationell rätt. EU har mot bakgrund härav iklätt sig skyldigheten att implementera 2019 års Haagkonvention i unionens rättsordning.

6.2 Den interna bundenheten

Det är viktigt att hålla isär situationen då en internationell konvention är rättsligt bindande i egenskap av internationell rätt, från situationen då bundenheten är resultatet av att densamma utgör en del av unionsrätten. Det är i enlighet med det sistnämnda scenariot som stadgandet i artikel 216(2) FEUF, om att avtal som ingås av unionen är bindande för såväl unionens institutioner som dess medlemsstater, ska uppfattas.[137] Även om artikel 216(2) FEUF är ett uttryck för principen om pacta sunt servanda, så härstammar det internationella avtalets bindande kraft ytterst från folkrätten som sådan och nämnda artikel fastställer således endast den rättsliga effekten av internationella avtal inom unionsrätten.[138] Medan EU har en folkrättslig förpliktelse att ge 2019 års Haagkonvention genomslag i unionsrätten, följer Sveriges bundenhet av densamma av artikel 216(2) FEUF.

6.3 Ett monistiskt synsätt

Den allmänna uppfattningen är att EU tillämpar ett monistiskt förhållningssätt, avseende hur folkrättsliga förpliktelser bli en del av den unionens interna rättsordning.[139] Detta konstaterande har emellertid inte blivit föremål för kodifiering, utan följer av EU-domstolens praxis. I *Haegeman* konstaterades att internationella avtal ingångna av unionen, utgör en integrerad del av unionsrätten, från och med dagen för avtalets

[136] Se exempelvis, Cremona (2012) s. 118.
[137] Se, Eeckhout (2011) s. 325.
[138] Se, Cremona (2016) s. 39.
[139] Se, Schutze (2021) s. 184.

ikraftträdande.[140] På denna punkt skiljer sig sålunda den unionsrättsliga inställningen från det motsvarande svenska, där den internationella rätten först och främst måste införlivas i den nationella rättsordningen, jmf. avsnitt 5.2. Eftersom unionsrätten vid sidan om att utgöra en självständig rättsordning, samtidigt utgör en del av respektive medlemsstats rättsordning, blir internationella avtal ingångna av unionen direkt tillämpliga även i medlemsstaterna.[141]

Det faktum att internationella avtal automatiskt blir en del av såväl medlemsstaternas som unionens egen rättsordning, medför likväl inte något förbud mot antagandet av implementerande bestämmelser vars syfte är att tillförsäkra en korrekt tillämpning av avtalet i fråga.[142] Tvärtom verkar det faktum att internationella avtal blir direkt tillämpliga, kunna medföra krav på implementerande bestämmelser, i den mån detta bedöms nödvändigt för en korrekt tillämpning.[143] Denna typ av rättsakter kan, beroende på de specifika omständigheterna, antas på såväl unionsrättslig som nationell nivå.[144] Det får antas vara mot denna bakgrund, som den svenska lagstiftaren har lagt fram förlaget på kompletterande lagstiftning avseende det processuella förfarandet i enlighet artikel 13 i 2019 års Haagkovention, jmf. avsnitt 3.7.[145]

Det bör slutligen också förtydligas att enskildas möjlighet att basera sin talan direkt på 2019 års Haagkonvention inte är någon automatiskt följd av att det inom unionen tillämpas ett monistiskt synsätt på internationella förpliktelser. Detta beror i stället på ifall bestämmelserna i konventionen kommer tillskrivas direkt effekt, jmf. avsnitt 7.2.2.

6.4 Folkrättens genomslag i EU-domstolens rättstillämpning

6.4.1 Processformer

Enligt artikel 13(2) FEU ska unionens institutioner agera inom ramen för de befogenheter som de tilldelats enligt fördragen (jmf. principen om tilldelade

[140] Se, C-181/73, *Société de personnes á responsabilitié limitée R. & V. Haegeman mot Belgien,* p. 5.

[141] Se, Schutze (2021) s. 184.

[142] Se, Ehrenkrona (2015) s. 781.

[143] Se, Eeckhout (2011) s. 327 f.

[144] Se, C-104/81, *Hauptzollamt i Mainz mot C.A. Kupferberg & Cie KG a.A*, p. 12.

[145] I linje med det ovan sagda återfinns följande uttalande i Prop. 2022/23:95 s. 11: ”*Sverige blir därmed bunden av 2019 års Haagkonvention genom EU:s tillträde och konventionen blir direkt tillämplig i Sverige. Det blir alltså inte aktuellt med någon nationell normgivning som inkorporerar eller transformerar konventionen. För att konventionens regler ska kunna tillämpas i den svenska rättsordningen behövs det däremot kompletterande bestämmelser i nationell rätt.*

befogenheter i avsnitt 4.2). EU-domstolens tilldelade befogenheter återfinns i artikel 19(1) FEU, varigenom det framgår att domstolen ska se till att lag och rätt följs vid tolkning och tillämpning av unionsrätten. Eftersom internationella avtal utgör en integrerad del av unionsrätten, har EU-domstolen det slutliga ordet i de tolkningsfrågor som aktualiseras i relation till 2019 års Haagkonvention, jmf. avsnitt 6.3. En enskild kan dock inte överklaga ett avgörande från sista instans i den nationella rättsordningen till EU-domstolen. EU-domstolens uppgift är begränsad till att tolka unionsrätten, medan själva tillämpningen överlämnas till de nationella domstolarna.[146] Denna tolkningsuppgift kan aktualiseras i olika situationer, vilka ska behandlas i det följande.[147]

6.4.1.1 Förhandsavgöranden

Det finns en risk för att tillämpningen av internationella avtal skiljer sig åt mellan medlemsstaterna. Eftersom medlemsstaterna härigenom till syvende och sist fullgör en skyldighet gentemot unionen som har tagit på sig ansvaret för att avtalet genomförs på ett vederbörligt sätt, är EU-domstolens behörig att genom förhandsavgöranden, säkerställa en enhetlig tillämpning.[148] Den nationella domstolens skyldighet att rätta sig efter förhandsavgörandet följer ytterst av lojalitetsprincipen som finns kodifierad artikel 4(3) FEU.[149] Därutöver har EU-domstolen vid upprepade tillfällen betonat förhandsavgörandenas prejudicerande karaktär.[150]

Enligt artikel 267 FEUF kan nationella domstolar inom ramen för ett pågående mål, begära att EU-domstolen meddelar ett förhandsavgörande. En sådan förfrågan ska avse tolkningen av en unionsrättslig bestämmelse, vilken den nationella domstolen bedömer det nödvändigt att EU-domstolen besvarar, innan dom meddelas. När ett sådant spörsmål uppkommer i högsta instans, föreligger det till och med en skyldighet att begära förhandsavgörande. Eftersom avgöranden som meddelats av högsta instans i regel inte går att överklaga och samtidigt tillskrivs prejudikatvärde inom den nationella rättsordningen, ska denna skyldighet främja unionsrättens

[146] EU-domstolen är emellertid känd för att formulera sin avgöranden på så vis att det inte kvarstår något egentligt tolkningsutrymme för den nationella domstolen, se Bernitz & Kjellgren (2018) s. 242.

[147] Det processformer som behandlas i detta avsnitt är sådana som får antas kunna bli aktuella i förhållande till 2019 års Haagkonvention. Läsaren bör dock uppmärksammas på att det finns andra processformer, varigenom EU-domstolens uppgift att tolka unionsrätten kan aktualiseras. För vidareläsning härom se exempelvis, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 224–239.

[148] Se, C-104/81, *Hauptzollamt i Mainz mot C.A Kupferberg & Cie KG a.A*, p. 14; C-181/73, *Société de personnes á responsabilitié limitée R. & V. Haegeman mot Belgien*, p. 2–6.

[149] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 241.

[150] Se exempelvis C- 69/85, *Wünsche Handelsgesellschaft & Co mot Förbundsrepubliken Tyskland*, p. 13.

enhetliga tillämpning.[151] Detta förutsätter likväl att rättsläget är oklart. Enligt den så kallade *acte clair-doktrinen* föreligger ingen sådan skyldighet när rättsläget kan betraktas som klart. De strikta krav som uppställs för att detta ska anses vara fallet, myntades av EU-domstolen i *CILFIT*.[152] Under förutsättning att den uppkomna frågan inte saknar relevans eller redan har prövats av EU-domstolen, ska den korrekta tillämpningen av unionsrätten vara så uppenbar att något utrymme för rimligt tvivel inte kan finnas.[153] Det kan ifrågasättas ifall dessa kriterier verkligen till fullo efterlevs i praktiken, men EU-domstolen har inte gjort gällande något annat än att det sagda fortsatt gäller.[154]

6.4.1.2 Fördragsbrottstalan

Enligt artikel 17 FEU, har kommissionen tilldelats den officiella uppgiften att övervaka efterlevnaden av unionsrätten. I de situationer en medlemsstat handlar i strid med en unionsrättslig förpliktelse, har kommissionen möjligheten att ställa nämnda stat inför rätta, framför EU-domstolen. Detta sker genom en så kallad fördragsbrottstalan. Att detta sanktionsmedel gäller även i förhållande till unionens internationella avtal, följer av EU-domstolens praxis. I *Kommissionen mot Tyskland* konstaterade EU-domstolen att kommissionens uppgift att övervaka efterlevnaden av unionsrätten, därvid inbegriper internationella avtal, vars bestämmelser unionen och dess medlemsstater är bundna av.[155]

Själva förfarandet regleras i artikel 258 FEUF. Härigenom föreskrivs att kommissionen, efter att medlemsstaten getts tillfälle att inkomma med sina synpunkter, ska avge ett skriftigt motiverat yttrande. Om den berörda medlemsstaten inte rättar sig härefter, inom den tidsfrist som angetts i yttrandet, får kommissionen föra ärendet vidare till EU-domstolen, där frågan om fördragsbrott slutligen prövas.[156] I de fall fördragsbrott konstateras och medlemsstaten likväl inte anpassar sig, är EU-domstolen, enligt artikel 260 FEUF, behörig att förelägga staten i fråga att betala vite.

Kommissionen har tidigare riktat en framgångsrik fördragsbrottstalan mot den nationella rättstillämparen. Närmare bestämt mot Frankrikes högsta

[151] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 248.

[152] Se, ibid (2018) s. 252.

[153] Se, C-283/81, *Srl CILFIT mot Ministero della sanitá och Lanificio di Gavardo SpA mot Ministero della sanitá*, p. 21.

[154] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 250 f.

[155] Se, C-61/94, *Europeiska gemenskapernas kommission mot Förbundsrepubliken Tyskland*, p. 15. Se även, Schutze (2021) s. 386; Eeckhout (2011) s. 329.

[156] Enligt artikel 259 FEUF har medlemsstaterna en subsidiär rätt att väcka fördragsbrottstalan mot en annan stat, under förutsättning att kommissionen valt att inte gå vidare i frågan. Det är emellertid en ytterst sällsynt företeelse, vilket får antas bero på att en sådan åtgärd riskerar att kraftig försämra en relation mellan två medlemsstater, se Bernitz & Kjellgren (2018) s. 217.

förvaltningsdomstol. EU-domstolen lade särskild vikt vid att den felaktiga rättstillämpningen hade kunnat undvikas om domstolen, i egenskap av sista nationella instans, hade fullföljt sin skyldighet om att begära ett förhandsavgörande, jmf. avsnitt 6.4.1.1. Underlåtenheten därtill när rättsläget inte kunde betraktas som klart, var tillräckligt för att fördragsbrott skulle konstateras.[157]

6.4.2 Tolkningsmetoder

Trots att EU-domstolen använder sig av flera olika tolkningsmetoder, brukar den främst förknippas med den teleologiska ändamålstolkningen. Såsom namnet antyder går metoden ut på att tolka rättsregeln mot dess bakomliggande syfte och därigenom bidra till unionsrättens ändamålsenliga verkan.[158] EU-domstolen har mot bakgrund härav intagit en pådrivande roll i unionsrättens utveckling, vilket har resulterat i kritik om att domstolen därigenom tar på sig den rättskapande roll som ytterst tillhör lagstiftaren.[159] Utvecklandet av principen om underförstådda befogenheter, vilken har behandlats i avsnitt 4.3, torde utgöra ett exempel EU-domstolens rättsskapande verksamhet.

Situationen är likväl en annan, när EU-domstolen ställs inför uppgiften att tolka internationella rättsakter. Det har i avsnitt 3.6 konstaterats att innehållet i artiklarna 31–33 VCLT, i egenskap av internationell sedvanerätt, härvid måste beaktas. När 2019 års Haagkonventionen är föremål för tolkning måste samtidigt dess artikel 20 tas hänsyn till. En generell utgångspunkt är att internationella avtal inte tolkas likadant som interna rättsakter.[160] I *Polydor* konstaterade EU-domstolen att tolkningen av en internrättslig bestämmelse, inte genom en ren analogi kunde appliceras på en motsvarande folkrättslig bestämmelse. Detta berodde på att det internationella regelverket i fråga inte nödvändigtvis hade ett lika långtgående syfte som det motsvarande interna. Mot bakgrund därav måste den folkrättsliga bestämmelsen tolkas och beaktas inom sitt eget sammanhang.[161]

[157] Se, C- 416/17, *Europeiska kommissionen mot Republiken Frankrike*, p. 113–114.

[158] Se, Reichel (2018) s. 122.

[159] Se, ibid s. 131.

[160] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 255 f.

[161] Se, C-270/80, *Polydor Limited m.fl. mot Harlequin Record Shops Limited m.fl.*, p. 18. Denna inställning har därefter bekräftats i C-104/81, *Hauptzollamt i Mainz mot C.A. Kupferberg & Cie KG a.A*, p. 29–31.

7 Det svenska genomförandet av internationella avtal ingångna av EU

7.1 Kompetensöverföring från svensk till unionsrättslig nivå

Enligt 1 kap. 10 § regeringsformen (RF) är Sverige medlem i EU. Det har emellertid ovan konstaterats att Sverige i egenskap av suverän stat, i princip inte kan åläggas rättsliga förpliktelser utan samtycke därtill. De åtaganden Sverige har att leva upp till i egenskap av EU-medlemsstat, härrör således ytterst från Sveriges, eller närmare bestämt riksdagens, överföring av beslutanderätt till unionsrättslig nivå, jmf. 10 kap. 6 § RF. Principen om tilldelade befogenheter vilken har behandlats ovan går härvid att utläsa ur nämnda svenska grundlagsstadgande. Genom lagen med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen (EU-lagen) har unionsrätten införlivats i den svenska rättsordningen och tillskrivits den effekt den har enligt unionsrätten. Behovet av en anslutningslag motiverades ytterst av att Sverige tillämpar ett dualistiskt synsätt avseende hur internationella förpliktelser implementeras i den svenska rätten, jmf. avsnitt 5.2.1.[162]

7.2 Unionsrätten genomslag i svensk rättstillämpning

EU utgör en egen rättsordning till vilken medlemsstaterna överlåtit delar av sina suveräna befogenheter. Till följd därav lyder såväl medlemsstaterna som dess medborgare under unionsrätten. Detta har konstaterats av EU-domstolen i bland annat *Van Gend en Loos*.[163] Trots att EU utgör en egen rättsordning, är den likväl en del av den nationella rättsordningen, såtillvida att varje medlemsstat är skyldig att säkerställa EU-rättens genomslag på nationell nivå. Internationella avtal ingånga av unionen utgör härvid inget undantag, eftersom dessa i och med dess ikraftträdande utgör en integrerad del av unionsrätten, jmf avsnitt 6.2. De svenska domstolarnas roll mot bakgrund av det sagda, har av Bernitz och Kjellgren beskrivits med följande formulering:

”Svenska domstolar har på ett nationellt plan tilldelats uppgiften att tillämpa unionsrätten. De svenska domstolarna är således numera inte exklusivt svenska; deras uppgift är också att fungera som den nationella

[162] Se, Prop. 1994/95:19 s. 489.

[163] Se, C-26/62, *N.V. Algemene Transport en Expeditie Onderneming van & Gend en Loos mot Nederländska skatteförvaltningen.*

armén i EU:s rättsliga system och lojalt säkerställa unionsrätten genomslag och tillämpning i Sverige."[164]

Svenska domstolar fyller sålunda en viktig funktion när dessa tolkar och tillämpar internationella avtal ingångna av unionen, vilken ytterst vilar på den så kallade lojalitetsprincipen i artikel 4(3) FEUF. Vid sidan härom har EU-domstolen dessutom utvecklat en rad olika principer vilka kan sägas ha det gemensamma syftet att säkerställa unionsrättens genomslag på nationell nivå.[165] Även om det synes vara självklart, förtjänar det att understrykas att de skyldigheter som medlemsstaterna härigenom åläggs, inte kan åberopas av en tredje part till en internationell överenskommelse, i de fall en medlemsstats agerande skulle strida mot det aktuella avtalets förpliktelser. Dessa principer kan sålunda sägas vara uteslutande tillämpliga i en unionsrättslig kontext.[166]

7.2.1 Principen om unionsrättens företräde

Principen om unionsrättens företräde är en nödvändig förutsättning för att unionen ska kunna upprätthålla sin status som en egen rättsordning, särskild från sina medlemsstaters respektive rättsordningar. I annat fall skulle en medlemsstat som önskar att kringgå en unionsrättslig regel, i princip enbart behöva anta ny lagstiftning därom på nationell nivå, i enlighet med principen om lex posterior. Detta är emellertid inte ett möjligt tillvägagångssätt, just på grund av principen om unionsrättens företräde. Innebörden därav är nämligen att nationella bestämmelser som är oförenliga med unionsrätten ska sättas åt sidan till förmån för unionsrätten.[167] Unionsrätten är med andra ord hierarkiskt överordnad den nationella rätten som sådan. Principen om unionsrättens företräde finns numera kodifierad i en förklaring till Lissabonfördraget. Den valda placeringen hänger samman med att det uppfattades som alltför politiskt känsligt att införa ett sådant stadgande direkt i fördragstexten. En rättslig förklaring är till skillnad från en fördragsartikel inte formellt sett bindande, men utgör likväl en tolkningsförklaring som är avsedd att följas.[168] Principen om unionsrättens företräde hade i vilket konstaterats av EU-domstolen långt dessförinnan i *Costa mot E.N.E.L.*[169] Nämnda kodifiering är närmast avsedd att kodifiera EU-domstolens praxis.[170]

[164] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 112.
[165] Jmf,. ibid. s. 100; Rosas & Armati (2012) s. 66; Reichel (2018) s. 114.
[166] Se, Paasivirita & Kuijper (2007) s. 197.
[167] Se, Rosas & Armati (2012) s. 67.
[168] Se, Reichel (2018) s. 112; Bernitz & Kjellgren (2018) s. 53 f.
[169] Se, C-6/64, *Flaminio Costa mot E.N.E.L.*
[170] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 101.

För svensk del har nämnda princip tillämpats och sålunda bekräftats i ett flertal avgöranden från högsta instans. En uttrycklig hänvisning till principen om unionsrättens företräde går exempelvis att utläsa ur HD:s pleniavgörande i NJA 2013 s. 502.[171]

7.2.2 Direkt effekt och direkt tillämplighet

Direkt tillämplighet och direkt effekt är två snarlika begrepp, vilka stundom används synonymt, men som det likväl finns goda skäl till att hålla isär. Innebörden av att en unionsrättslig bestämmelse är direkt tillämplig kan sägas vara att denna i och med ikraftträdandet ska tillämpas av såväl unionens institutioner som av medlemsstaterna. Att tillmäta en bestämmelse direkt effekt är att gå steget längre, då enskilda härigenom tillåts att basera sin talan direkt på den unionsrättsliga föreskriften i fråga.[172] Direkt tillämplighet är en nödvändig förutsättning för att direkt effekt ska var möjlig, men inte en tillräcklig sådan.[173]

Principerna om direkt effekt och direkt tillämplighet är applicerbara på unionsrätten i stort och därmed även internationella avtal ingångna av unionen.[174] Att ett internationellt avtal blir direkt tillämpligt är en följd av att unionen, i förhållande till sina internationella förpliktelser, tillämpar ett monistiskt synsätt, jmf. avsnitt 6.3.

Att en rättsakt antagen på unionsrättslig nivå kan inneha direkt effekt konstaterades för första gången av EU-domstolen i *Van Gend en Loos*. Det konstaterades att EU utgör en ny rättsordning inom folkrätten vilken, oberoende av medlemsstaternas lagstiftning på området, avser att skapa rättigheter åt enskilda.[175] Tanken var emellertid inte att samtliga rättsakter som antogs inom unionen skulle tillerkännas direkt effekt. I enlighet härmed har kriterier för direkt effekt utkristalliserats genom EU-domstolens praxis.[176] I förhållande till internationella avtal föreskrivs i princip samma tillvägagångssätt som för den interna unionsrätten. Skillnaden består i att intern rätt presumeras vara kapabel att inneha direkt effekt, medan detta inte är fallet gällande internationella avtal.[177]

---

[171] I målet åsidosatte HD dåvarande svenska skattebestämmelser avseende skattetillägg, med motiveringen att den avsedda regleringen stred mot förbudet mot dubbelbestraffning enligt EU:s rättighetsstadga, vilken således i egenskap av unionsrätt skulle lämnas företräde.

[172] Se, Rosas & Armati (2012) s. 76.

[173] Se, Schutze (2021) s. 184 f.

[174] Se, ibid. s. 184.

[175] Se, C-26/62, *N.V. Algemene Transport en Expeditie Onderneming van & Gend en Loos mot Nederländska skatteförvaltningen*.

[176] Se, Schutze (2021) s. 184 f.

[177] Se, ibid s. 185.

Det första steget i prövningen handlar således om att fastställa huruvida det internationella avtalet, sett utifrån dess helhet, kan tillskrivas direkt effekt.[178] Bedömningen sker utifrån avtalets art och syfte.[179] Det är ytterst en politisk bedömning, vilken torde medföra en betydande diskretion för EU-domstolen, såtillvida att det kan vara svårt att på ett objektivt och rationellt vis avgöra ett visst internationellt avtals art och syfte.[180]

Generellt sett har EU-domstolen varit generös med att tillmäta internationella avtal direkt effekt. [181] Det finns dock ett viktigt undantag till denna huvudregel. EU-domstolen har nämligen varit konstant ovillig att tillmäta de så kallade GATT och WTO-avtalen direkt effekt.[182] Dessa mer eller mindre världsomspännande avtal, vilka innehåller regler som avser att främja världshandeln genom införandet av ett internationellt regelbaserat handelssystem, är grundläggande för EU:s externa handelspolitik.[183] Med motiveringen att det inte vore förenligt med avtalens art och syfte att tillerkänna dess bestämmelser direkt effekt, har prövningen inte ens passerat det fösta steget.[184] I *Portugal mot Rådet* utvecklade EU-domstolen den närmare bakgrunden till detta ställningstagande. Det konstaterades i allmänna ordalag att det faktum att avtalets övriga parter inte tillmäter avtalet direkt effekt, inte i sig utgör ett hinder för unionen att göra detta. I förhållande till WTO-avtalen som bygger på principen om mest gynnad nation, var situationen emellertid annorlunda.[185] Genom nämnda princip uppställs ett krav på icke diskriminering, såtillvida att en viss handelsförmån inte får tillerkännas en WTO-stat utan att samma förmånliga behandling gäller för WTO-staterna som kollektiv.[186] Ett erkännande av direkt effekt skulle således medföra svåröverblickbara handelspolitiska konsekvenser och därtill en försämrad position för unionen i förhållande till sina viktigaste handelspartners, vilka i sin tur inte gav avtalet direkt effekt inom den egna rättsordningen. Mot bakgrund av det sagda konstaterades beslutanderätten härom tillfalla unionens lagstiftande eller verkställande organ.[187]

---

[178] Se, Peters (1997) s. 53. Givetvis kan parterna även sinsemellan avgöra om avtalets bestämmelser ska tillskrivas direkt effekt, se Schutze (2021) s. 185.

[179] Se, C-12/86, *Meyrem Demirel mot Stadt Schwäbisch Gmünd*, p. 14.

[180] Se, Peters (1997) s. 54.

[181] Se, Eeckhout (2011) s. 374; Bernitz & Kjellgren (2018) s. 271.

[182] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 272. För exempel på EU-domstolens avgörande se, C-21-24/72, *International fruit Co NV mot Produktschap voor Groenten en Fruit*; C-280/93, *Tyskland mot Europeiska unionens råd*; C-149/96, *Republiken Portugal mot Europeiska unionens råd*.

[183] *Europeiska unionen och Världshandelsorganisationen*, Europaparlamentet <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/161/europeiska-unionen-och-varldshandelsorganisationen> besökt 2023-05-20.

[184] Se, Schutze (2021) s. 186 f.

[185] Se, C-149/96, *Republiken Portugal mot Europeiska unionens råd*, p. 44–45.

[186] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 264.

[187] Se, C-149/96, *Republiken Portugal mot Europeiska unionens råd*, p. 42–48.

Det andra steget i prövningen är som redan konstaterats, en återspegling av de kriterier som uppställs för direkt effekt i förhållande till den interna unionsrätten. I stället för att se till avtalet som helhet, riktas nu fokus mot den eller de bestämmelser som är föremål för prövning. EU domstolen har i *Demirel* sammanfattat rättsläget med följande formulering:

”*En bestämmelse i ett avtal som gemenskapen har ingått med tredje land skall anses direkt tillämplig om den, med hänsyn till dess ordalydelse samt till avtalets syfte och art, innebär en klar och precis skyldighet vars fullgörande eller verkningar inte är beroende av utfärdandet av ytterligare rättsakter*”[188]

Bestämmelsens innebörd måste alltså vara klar och precis till sin formulering. Därutöver ska den vara ovillkorlig, i den bemärkelse att dess tillämplighet inte ska kräva ytterligare åtgärder. Nämnda kriterier får antas vara ett sätt att identifiera de bestämmelser i förhållande till vilka tillerkännande av direkt effekt faktiskt är möjligt, utan att förorsaka alltför svåra tillämpningsproblem.[189]

7.2.3 Principen om effektiva nationella rättsmedel

I den utsträckning unionsrätten inte föreskriver några egna processregler, tillämpar medlemsstaterna nationell processrätt vid prövning av en talan som baseras på unionsrätten. Detta benämns som principen om processuell autonomi.[190] Detta innebär icke desto mindre att medlemsstaterna lämnas helt fria att bestämma de processuella reglernas utformning. Kravet på tillhandahållandet av effektiva rättsmedel utgör först och främst en allmän rättsprincip inom unionsrätten.[191]Därutöver är skyldigheten att säkerställa ett effektivt domstolsskydd för de rättigheter som enskilda åtnjuter enligt unionsrätten, numera kodifierad i artikel 19(1) FEU.[192]

EU-domstolen har i sin praxis tydliggjort vad denna skyldighet närmare innebär. Det kan sägas röra sig om minimikrav, vilka ytterst grundar sig på lojalitetsprincipen. Först och främst får nationella processregler inte vara mindre gynnsamma än de som gäller för en liknande talan av nationell

[188] Se, C-12/86, *Meyrem Demirel mot Stadt Schwäbisch Gmünd*, p. 14. Att denna formulering har fortsatt att användas av EU-domstolen därefter bekräftas i, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 272; Schutze (2021) s. 186.

[189] Se Bernitz & Kjellgren (2018) s. 16.

[190] Se, ibid s. 136 f.

[191] Se, Rosas & Armati (2012) s. 272.

[192] Enligt Bernitz och Kjellgren är den svenska språkversionen tyvärr missvisande, då denna endast uttryckligen nämner att: *”medlemsstaterna ska fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd inom de områden som omfattas av unionsrätten.”.* De hänvisar istället till den engelska versionen som lyder enligt följande: *the Member States shall provide remedies sufficient to ensure effective legal protection in the fields covered by Union law.”,* se Bernitz & Kjellgren (2018) s. 137.

karaktär (likvärdighetsprincipen). Därutöver får det inte vara omöjligt eller för den delen orimligt svårt, att göra gällande de rättigheter som enskilda tillförsäkras genom unionsrätten (effektivitetsprincipen).[193]EU-domstolen har i sin praxis, regelbundet hänvisat till dessa principer.[194]

7.2.4 Rätten till skadestånd enligt Francovich-principen

Enskildas rätt till skadestånd till följd av en medlemsstats överträdelse av unionsrätten, får ytterst antas vara en konsekvens av kravet på effektiva nationella rättsmedel, jmf. avsnitt 7.2.4.[195] Denna möjlighet konstaterades för första gången av EU-domstolen i *Francovich*. Trots att överträdelsen i det aktuella fallet bestod i medlemsstaten Italiens underlåtenhet att implementera ett direktiv, uttalade EU-domstolen i allmänna ordalag att unionsrättens genomslag skulle äventyras och skyddet för de rättigheter som därigenom erkänns skulle försvagas om enskilda inte gavs möjlighet till skadestånd, då deras rättigheter kränkts genom en överträdelse, vilken i sin tur kan tillskrivas en medlemsstat.[196] EU-domstolen har sedermera uttryckligen konstaterat att enskildas möjlighet till skadestånd omfattar i princip varje överträdelse av unionsrätten och detta oavsett vilket organ i medlemsstaten som orsakat skadan.[197] Möjligheten till skadestånd betonas emellertid särskilt i de fall den enskilde inte kan utnyttja möjligheten till direkt effekt.[198]

I *Brasserie du pêcheur* formulerade EU-domstolen de tre kriterier som gäller för en medlemsstats skadeståndsskyldighet.[199] Först och främst ska den överträdda rättsregeln ha till syfte att ge enskilda rättigheter. Därutöver ska överträdelsen vara tillräckligt klar och slutligen ska det finnas ett direkt orsakssamband mellan åsidosättande av medlemsstatens skyldighet och den skada som de enskilde har lidit.[200] Generellt sett brukar det svåraste momentet för den enskilde, bestå i att påvisa att en tillräckligt klar överträdelse har ägt rum.[201] Medlemsstaten ska i sådana fall, på ett uppenbart och allvarligt sätt

[193] Se exempelvis, C-33/76, Rewe-Zentralfinanz eG m.fl. mot Landwirtschaftskammer für das Saarland, p. 5.

[194] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 138.

[195] Se, ibid. s. 138. Se även, C-6,9/90, *Andrea Francovich mot Italien, Danila Bonafaci m.fl. mot Italien*, p. 42, där EU-domstolen uttryckligen hänvisar till effektivitetsprincipen och likvärdighetsprincipen.

[196] Se, C-6,9/90, *Andrea Francovich mot Italien, Danila Bonafaci m.fl. mot Italien*, p. 33.

[197] Se, C-46,48/93, *Brasserie du Pêcheur SA mot Tyskland, The Queen mot Secretary of State for Transport m.fl.* p. 32. Denna inställning har bekräftats av EU-domstolen i C-224/01, *Gerhard Köbler mot Republiken Österrike*, p. 31.

[198] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 131.

[199] Se, Schutze (2021) s. 431 f.

[200] Se, *Brasserie du Pêcheur SA mot Tyskland, The Queen mot Secretary of State for Transport m.fl.*, p. 51.

[201] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 133.

missbedömt utrymmet för sin skönsmässiga bedömning.[202] Relevanta omständigheter att härvid ta hänsyn till är bland annat den överträdda regelns grad av klarhet och precision, omfattningen av det utrymme för skönsmässig bedömning som i den överträdda regeln lämnas åt medlemsstaten samt överträdelsens avsiktliga eller oavsiktliga karaktär.[203]

I *Köbler* konstaterade EU-domstolen att de tre ovan nämnda kriterierna också är applicerbara när skadan har orsakats av en nationell domstol. Kravet på en tillräckligt klar överträdelse ställs emellertid ännu högre i dessa fall, vilket hänger samman med den dömande verksamhetens särdrag och de berättigade kraven på rättssäkerhet.[204] Det rör sig sålunda om undantagsfall där domstolen uppenbart åsidosatt gällande rätt, genom att exempelvis ignorera tidigare fastlagd praxis eller underlåta att inhämta ett förhandsavgörande trots det oklara rättsläget.[205] Därutöver är skadeståndsmöjligheten är begränsad till de fall domstolen i fråga dömer som sista instans. Detta motiverades av det oförsvarbara i att frånta den enskilde möjligheten att utkräva skadestånd som skydd för sina rättigheter, när sista instans per definition utgör den enskildes sista chans att göra gällande sina rättigheter.[206]

Eftersom EU-domstolens roll är begränsad till att tolka unionsrätten medan själva tillämpningen överlämnas till de nationella domstolarna, jmf. avsnitt 6.3, är det den sistnämnda som prövar skadeståndsskyldigheten i det konkreta fallet. Det är alltså svensk domstol som i sista hand, utifrån de tre ovan nämnda kriterierna, avgör ifall skadestånd för en överträdelse av 2019 års Haagkonvention ska utgå.[207]

[202] Se, *Brasserie du Pêcheur SA mot Tyskland, The Queen mot Secretary of State for Transport m.fl*., p. 55.
[203] Se, ibid, p. 56.
[204] Se, C-224/01, *Gerhard Köbler mot Republiken Österrike*, p. 53.
[205] Se, ibid, p. 53–56.
[206] Se, ibid, p. 34.
[207] Se, Bernitz & Kjellgren (2018) s. 134 f.

8 Sammanfattande slutsatser

8.1 Betydelsen av om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till vilka avgöranden som kommer aktualiseras under konventionen?

Vilka avgöranden som kommer aktualiseras under 2019 års Haagkonvention är först och främst beroende av hur dess tillämpningsområde kommer definieras. I flera avseenden överlämnas denna beslutanderätt till konventionsstaterna. Genom utnyttjandet av reservationer tillåts konventionsstaterna att modifiera konventionens tillämpningsområde och därigenom rättsverkningarna av densamma. I förhållande till det materiella tillämpningsområdet kan reservationer göras, i den utsträckning konventionsstaten i fråga har ett starkt intresse därav och förutsatt att reservationen inte är mer omfattande än nödvändigt. Därutöver kan det geografiska tillämpningsområdet anpassas, såtillvida att en konventionsstat kan undvika att förbindelser uppstår i förhållande till en annan konventionsstat.

Rätten att besluta om reservationer tillfaller EU i egenskap av konventionslutande part. I skrivande stund har EU reserverat sig mot att konventionen ska tillämpas på hyresavtal för annat än bostadsändamål, vilket har motiverats av att det interna regelverket i annat fall skulle kunna påverkas. Det finns dock ingen tidsmässig begränsning för denna typ av reservationer och i teorin kan EU därför besluta om ytterligare inskränkningar av det materiella tillämpningsområdet vid ett senare tillfälle. Det kan icke desto mindre ifrågasättas om EU har kompetens att besluta om reservationer, med andra syften än att preservera det interna regelverket på den internationella processrättens område. I enlighet med principen om tilldelade befogenheter måste varje beslut som fattas av EU, ha stöd i en fördragsstadgad rättslig grund. Eftersom någon självständig rättslig grund för EU:s exklusiva externa kompetens på den internationella processrättens område inte existerar (jmf. principen om underförstådda befogenheter), torde möjligheten att besluta om reservationer, avsedda att främja andra internationella processrättsliga intressen, vara begränsade.

När det gäller reservationer mot konventionens tillämplighet i förhållande till andra konventionsstater, finns det en naturlig förklaring till att EU än så länge förhållit sig passiv. Eftersom det i dagsläget bara är EU och Ukraina som har tillträtt konventionen, återstår det att se om EU väljer att utnyttja denna reservationsmöjlighet i förhållande till framtida konventionsstater. Innebörden av att EU är konventionslutande part, blir härvid att EU i någon

mån bestämmer vilka staters avgöranden som kommer erkännas och verkställas i Sverige. Den praktiska betydelsen av denna reservationsmöjlighet, kan dock ifrågasättas på grund av tillhörande tidsfrist, vilken i sin tur stadgar att en sådan reservation måste göras inom tolv månader från det att den anslutande staten deponerar sitt instrument för anslutning. Om ett beteende från konventionsstaten sida, vilket medför ett minskat förtroende för dess rättssystem, uppkommer efter tidsfristens utgång, finns det inte längre någon möjlighet att åberopa nämnda reservationsmöjlighet. Sett ur ett svenskt perspektiv har 2019 års Haagkonvention således potentialen att medföra en revolutionerande förändring av synen på avgöranden från tredje land. I den utsträckning stater väljer att ansluta sig till 2019 års Haagkonvention, kommer svenska domstolar vara rättsligt förpliktade att erkänna och verkställa avgöranden som tidigare knappt skulle tillerkänts några rättsverkningar i den svenska rättsordningen. Förbudet mot att pröva det utländska avgörandet i sak, ställer samtidigt krav på ett omfattande svenskt förtroende för främmande staters rättssystem

Vilka avgöranden som kommer aktualiseras under 2019 års Haagkonventionen är också beroende av hur konventionens bestämmelser kommer tolkas. Oaktat konventionens uttömmande reglering av indirekta domsrättsregler samt vägransgrunder, torde ett visst tolkningsutrymme alltid kvarstå. En relevant fråga blir således vem som kommer tilldelades sista ordet avseende tolkningen av 2019 års Haagkonvention. Eftersom ingen internationell domstol har försetts med denna uppgift, kommer EU-domstolen tilldelas rollen som sista uttolkare av konventionens bestämmelser för svensk del. EU-domstolen är enligt fördragen behörig att tolka unionsrätten och i egenskap därav 2019 års Haagkonvention. I egenskap av sista uttolkare av unionsrätten är EU-domstolen behörig att genom förhandsavgöranden, säkerställa en enhetlig tillämpning av konventionen inom unionen. För svensk del innebär detta såväl en möjlighet som i vissa fall en skyldighet att inhämta förhandsavgörande avseende hur konventionens artiklar ska tolkas. EU-domstolens kriterier för att rättsläget ska anses klart får betraktas som stränga och det verkar mot bakgrund härav inte som att den svenska rättstillämparen kommer lämnas något utrymme för en egen skönsmässig bedömning av hur nämnda bestämmelser ska tolkas. Därtill är samtliga nationella instanser skyldiga att rätta sig efter EU-domstolens avgöranden, vilket följer av lojalitetsprincipen.

EU-domstolens tolkningsutrymme kommer icke desto mindre vara begränsat, eftersom EU lyder under folkrätten. Enligt principen om pacta sunt servanda är unionen skyldig att agera i enlighet med sina internationella förpliktelser. Således behöver hänsyn tas till konventionens internationella karaktär, vilket medför ett krav på beaktande av andra konventionsstaters praxis. Därutöver borde tillhörande Explanatory Report tillmätas viss tyngd vid tolkningen av

konventionens bestämmelser. Det framgår samtidigt av EU-domstolens praxis, att internationella avtal inte tolkas på samma vis som intern rätt. Detta beror på att intern lagstiftning i regel har mer långtgående syften. Mot bakgrund härav verkar den svenska rättstillämparen inte blint kunna förlita sig på den unionsrättsliga praxis som utvecklats avseende tolkningen av 2012 års Bryssel 1-förordning, vid tillämpningen av motsvarande bestämmelser i 2019 års Haagkonvention.

Sammanfattningsvis verkar betydelsen av att EU och inte Sverige är koventionsslutande, bestå i att EU har sista ordet i beslutandet om reservationer samt avseende tolkningen av 2019 års Haagkonvention. Icke desto mindre synes unionens handlingsutrymme begränsas, av såväl gränserna för den kompetens som medlemsstaterna har överlåtit, som av folkrättsliga förpliktelser.

8.2 Betydelsen av om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till de rättsliga konsekvenserna av ett konventionsstridigt agerande?

Om Sverige vore konventionsslutande part, skulle en överträdelse av 2019 års Haagkonvention kategoriseras som ett folkrättsbrott och därigenom aktualisera det svenska statsansvaret. Eftersom den svenska skyldigheten att agera i enlighet med konventionen ytterst skulle vara hänförlig till principen om pacta sunt servanda, är det mot övriga konventionsstater som folkrättsbrottet skulle begås. Följaktligen skulle möjligheten att implementera statsansvaret vara förbehållet dessa stater. Parterna i det aktuella målet skulle alltså inte ges motsvarande möjlighet.

Den drabbade statens möjligheter att genomdriva de förpliktelser statsansvaret ger upphov till, det vill säga exempelvis skadestånd, är i praktiken begränsade på grund av avsaknaden av överstatliga organ. Det finns ingen överstatlig domstol som tillerkänts kompetens att döma i tvister som uppstår med anledning av 2019 års Haagkonvention och trots att ICJ:s behörighet är generell, såtillvida att den i regel omfattar samtliga tvister av folkrättslig karaktär, måste staterna i förhand ha lämnat samtycke till domstolens jurisdiktion. Möjligheten att på judiciell väg framtvinga en felande att stat ta sitt ansvar, får i många fall antas vara icke existerande. Staten skulle i sådana fall få utnyttja sin rätt till självhjälp, i form utav kontraåtgärder.

Om EU vore konventionsslutande part skulle den svenska skyldigheten att agera i enlighet med 2019 års Haagkonvention, följa direkt av artikel 216(2) FEUF och ytterst av principen om unionsrättens företräde. Inom EU har

kommissionen tilldelats uppgiften att övervaka efterlevnaden av unionsrätten. Eftersom internationella avtal utgör en integrerad del av unionsrätten kommer kommissionen ha möjlighet att väcka fördragsbrottstalan mot Sverige, vilket ytterst kan resultera i att Sverige ställs inför rätta framför EU-domstolen som därtill har givits möjligheten att utdöma vite mot en trilskande medlemsstat.

Enskilda kan under vissa förutsättningar rikta skadeståndsanspråk mot den svenska staten, om en överträdelse av unionsrätten har ägt rum. Denna möjlighet gäller också när HD, i egenskap av högsta instans, tillämpat ett av unionen ingånget internationellt avtal i strid med unionsrätten. EU-domstolen har konstruerat tre kriterier för skadeståndsskyldighet; den överträdda rättsregeln ska ha som syfte att ge enskilda rättigheter, överträdelsen ska vara tillräckligt klar och det ska finnas ett orsakssamband mellan domstolens åsidosättande av unionsrätten och den skada som den enskilde har lidit. Eftersom frågan om skadeståndsskyldighet prövas av den nationella domstolen i varje enskilt fall, går det inte att dra någon allmängiltig slutsats avseende skadeståndsmöjligheten i förhållande till 2019 års Haagkonvention. Det enda som står klart är att det rör sig om undantagsfall, där HD uppenbart åsidosatt gällande rätt, genom att exempelvis ignorera tidigare fastlagd praxis eller underlåter att inhämta ett förhandsavgörande trots det oklara rättsläget.

Följande slutsatser kan dras angående betydelsen av att EU och inte Sverige är koventionsslutande part, sett till de rättsliga konsekvenserna av ett konventionsstridigt agerande. Först och främst är ett konventionsstridigt agerande från svenskt håll förenat med rättsverkningar, oavsett om agerandet i fråga klassificeras som en överträdelse av unionsrätten eller folkrätten. Möjligheten att på rättslig väg genomdriva dessa förpliktelser, är emellertid större inom unionsrätten än inom folkrätten. Detta förklaras ytterst av unionsrättens överstatliga karaktär i jämförelse med folkrättens utpräglade mellanstatliga karaktär. Den praktiska betydelsen av det sagda kan dock diskuteras. I en rättsstat som Sverige får det antas att den moraliska aspekten av att inte leva upp till sina internationella åtaganden, betraktas som en minst lika tillbakahållande faktor som risken för rättsliga sanktioner. En ytterligare skillnad är att statsansvaret endast kan implementeras av stater, medan det unionsrättsliga ansvaret även kan göras gällande av enskilda i form utav skadeståndsanspråk mot svenska staten. Till följd av de högt ställda kraven, kan det förvisso diskuteras om detta verkligen utgör en möjlighet i praktiken.

8.3 Betydelsen av om Sverige eller EU är konventionsslutande part, sett till enskildas möjligheter att göra gällande sina rättigheter enligt konventionen?

Inom Sverige och EU åläggs motsatta synsätt, gällande hur internationella förpliktelser blir en del av den interna rättsordningen. Medan den svenska dualistiska inställningen medför att internationella överenskommelser behöver införlivas genom antagandet av svensk lagstiftning, innebär EU:s monistiska synsätt att internationella överenskommelser blir en integrerad del av unionsrätten i och med dess ikraftträdande.

Det faktum att EU är konventionsslutande part till 2019 års Haagkonvention, innebär att svenska domstolar kommer tillåtas basera sina avgöranden direkt på konventionens artiklar. Konventionen kommer med andra ord att bli direkt tillämplig inom den svenska rättsordningen. Om Sverige hade varit konventionsslutande part skulle 2019 års Haagkonvention dessförinnan behöva införlivas i svensk rätt, genom antingen inkorporering eller transformering. Medan det förstnämnda alternativet innebär att en lag stiftas vari det stadgas att konventionen ska gälla som lag här i riket, innebär det andra alternativet att konventionens artiklar inarbetas i befintlig eller ny svensk lagstiftning. Om införlivningen skulle ske genom transformering åligger det sedermera den svenska rättstillämparen att tolka den svenska lagen fördragskonformt, det vill säga i ljuset av 2019 års Haagkonvention. Sett till efterlevnaden av folkrättsliga förpliktelser, ska den praktiska skillnaden mellan tillämpningen av å ena sidan ett monistiskt synsätt och å andra sidan ett dualistiskt synsätt inte överdrivas.

Om en enskild skulle anse att dennes rättigheter inte tillgodoses, kan personen i fråga tänkas ha ett intresse av att göra gällande dessa rättigheter genom en direkt hänvisning till artiklarna i 2019 års Haagkovention. Denna möjlighet finns inte enligt det svenska dualistiska perspektivet, vilket hänger samman med synen på den nationella rätten och folkrätten som två separata rättssystem. Eftersom enskilda tillhör den nationella rättsordningens rättssubjekt, kan dessa uteslutande basera sin talan på svensk lag och således inte på det bakomliggande internationella instrumentet. Intresset därav torde likväl förutsätta att lagstiftarens implementering kan betraktas som undermålig. Det kan knappast finnas ett egenvärde för enskilda i att direkt kunna åberopa artiklarna i 2019 års Haagkonvention, om deras rättigheter kan tillgodoses genom åberopandet av den svenska implementeringen.

Enskildas möjlighet att basera sin talan direkt på bestämmelserna i ett internationellt avtal, kallas inom unionsrätten, för att bestämmelsen i fråga tillerkänns direkt effekt. Direkt effekt är emellertid inte en automatisk följd, av att det inom EU åläggs ett monistiskt synsätt på internationella förpliktelser. Det faktum att internationella avtal inte behöver införlivas i den interna unionsrätten, utgör dock i linje med det ovan sagda en nödvändig förutsättning för att direkt effekt ska kunna aktualiseras. Därutöver behöver det göras en bedömning av huruvida det är förenligt med avtalets art och syfte att enskilda tillåts åberopa dess bestämmelser. Det rör sig ytterst om en politisk bedömning, i vilken EU-domstolen generellt sett varit generös med att tillerkänna internationella avtal direkt effekt. Ett betydande undantag

gäller i förhållande till GATT och WTO-avtalen. Utifrån dessa avgöranden synes det kunna utläsas ett politiskt intresse av att EU inte ska hamna i en mindre förmånlig position än sina avtalsparter. En orsak som särskilt lyfts fram till varför GATT och WTO-avtalen inte bör tillerkännas direkt effekt är sålunda principen om mest gynnad nation. Det vill säga att samma gynnsamma behandling ska gälla i förhållande till samtliga WTO-stater. 2019 års Haagkonvention är dock inte uppbyggt kring samma systematik, utan tillåter att en prövning vidtas i varje enskilt fall gällande huruvida en skyldighet till erkännande och verkställighet föreligger. Utifrån konventionens ordalydelse finns det inget som indikerar att en tillämpning av exempelvis artikel 15, det vill säga att erkännande och verkställighet inte fordras enligt konventionen men likväl tillåts, skulle medföra att samma förmånliga behandling därefter också ska gälla i förhållande till samtliga konventionsstaters avgöranden. Med detta sagt kan det givetvis finnas andra anledningar till att det inte skulle anses förenligt med 2019 års Haagkonventions art och syfte att tillerkänna dess bestämmelser direkt effekt. Det går därför inte i dagsläget att dra några längre gående slutsatser i frågan, utan det blir upp till EU-domstolen att pröva framöver. Härvid tillkommer också de sedvanliga kriterierna för tillerkännande av direkt effekt. Det vill säga att bestämmelsen innebörd är klar och precis till sin ordalydelse samt därutöver ovillkorlig, i den bemärkelse att dess tillämplighet inte ska förutsätta ytterligare åtgärder. Nämnda kriterier får ytterst antas vara ett sätt att identifiera de bestämmelser, i förhållande till vilka tillerkännandet av direkt effekt faktiskt är möjlig utan att förorsaka alltför svåra tillämpningsproblem.

Ytterligare en följd av att EU är konventionsslutande part, torde vara att förfarandet vid svenska domstolar varigenom erkännande och verkställighet sökes, måste uppfylla kravet på tillhandahållande av effektiva rättsmedel. Enligt principen om processuell autonomi ska medlemsstaternas egna processregler tillämpas i den utsträckning unionsrätten inte föreskriver några egna processregler. Likväl får de nationella processreglerna inte vara mindre gynnsamma än de som gäller för en liknande talan av nationell karaktär och därutöver får det inte vara omöjligt eller för den delen orimligt svårt att göra gällande de rättigheter som enskilda därigenom ska tillförsäkras. Den svenska lagstiftarens förslag om att regleringen avseende förfarandet för erkännande och verkställighet, ska utformas som en återspegling av det som normalt sett gäller enligt svensk rätt, talar för att kravet på effektiva nationella rättsmedel är uppfyllt. Detta inte minst eftersom samma förfarande gäller i förhållande 2005 års Haagkonvention. Något som likväl talar emot att detta medför ett förenklat förfarande för enskilda, som vill få ett avgörande erkänt och verkställt enligt konventionen, är att ett motsvarande krav på effektivitet uppställs enligt artikel 13 i konventionen.

Följande slutsatser kan dras angående betydelsen av att EU och inte Sverige är koventionsslutande part, sett till enskildas möjligheter att göra gällande sina rättigheter enligt 2019 års Haagkonvention. Om Sverige skulle vara

konventionsslutande part skulle enskilda uteslutande kunna basera sin talan på den svenska lagen som avser att implementera 2019 års Haagkonvention, vilket inte torde utgöra ett problem så länge implementeringen är trogen konventionstexten och det svenska rättstillämparen tolkar lagen fördragskonformt. Skillnaden sett till att EU är konventionsslutande part är att om 2019 års Haagkonvention tillerkänns direkt effekt, kommer enskilda kunna åberopa konventionens bestämmelser direkt inför nationella domstolar.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck från Europeiska unionen

Rådets beslut (EG) 2006/719 av den 5 oktober 2006 om gemenskapens anslutning till Haagkonferensen för internationell privaträtt, EUT L 297, 26.10.2006, s. 1–14.

Rådets beslut (EU) 2022/1206 av den 12 juli 2022 om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område, EUT L 187, 14.7.2022, s. 1–3.

Rådets beslut (EU) 2014/887 av den 4 december 2014 om godkännande på Europeiska unionens vägnar av Haagkonventionen av den 30 juni 2005 om avtal om val av domstol, EUT L 353 10.12.2014, s. 5–8.

Förslag till rådets beslut om Europeiska unionens anslutning till konventionen om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område, COM/2021/388 final.

Offentligt tryck från Sverige

Prop. 1994/95:19 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Prop. 2022/23:95 Erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område – 2019 års Haagkonvention.

Litteratur

Bernitz Ulf, Kjellgren, Anders, *Europarättens grunder*, 6 uppl., Nordstedts Juridik (2018).

Bogdan, Michael, Hellner, Jan, *Svensk internationell privat- och processrätt*, 9 uppl., Nordstedts Juridik (2020).

Brand, Ronald A., *The Circulation of Judgments Under the Draft Hague Judgments Convention*, University of Pittsburgh Legal Studies Research Paper No. 2019-02.

Brand A, Ronald, 2021. *The Hague Judgments Convention in the United States: A "Game Changer" or a New Path to the Old Game?,* University of Pittsburgh Law Review, vol 82, no. 4, pp. 847-880.

Brand, Ronald A., *Implementing the 2005 Hague Convention: The EU Magnet and the USA Centrifuge (July 2, 2013)*, in: Entre Bruselas y la Haya, estudios sobre la unificatión internacional y regional del Derecho international privado: Liber Amicorum Alegría Borrás, pp. 267.

Bring, Ove, Mahmoudi, Said, Wrange, Pål, *Sverige och folkrätten*, 5 uppl., Nordstedts juridik (2014).

Chamon, Merjin, *Lowering the Threshold for Finding Implied Powers: Opinion 1/03 (Lugano Convention)*, i: Butler, Graham, Wessel Ramses A. (red.), EU External Relations Law: The Cases in Context, s. 489-500, Hart Publishing (2022).

Cremona, Marise, *A Triple Braid: Interactions between International Law, EU Law, and Private law*, i: Micklitz, Hans W., Cremona, Marise (red.), Private Law in the External Relations of the EU, s. 33-54, Oxford University Press (2016).

Cremona, Marise, *Who can make treaties? The European Union*, i: Hollis, Duncan B. (red.), The Oxford Guide to Treaties, s. 93-149, Oxford University Press (2012).

Eckes Christina, *The Autonomy of EU Law vis-á-vis International Law: Kadi I and Kadi II*, i: Butler, Graham, Wessel Ramses A. (red.), EU External Relations Law: The Cases in Context, s. 523-532, Hart Publishing (2022).

Eeckhout, Piet, *EU External Relation Law*, 2 uppl., Oxford University Press (2011).

Ehrenkrona, Carl Henrik, *Sveriges internationella avtal och dess genomförande i svensk lagstiftning - några reflektioner*, SvJT 2015 s. 779–790.

Garcimartín, Francisco, Saumier, Geneviéve, *Explanatory Report on the Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters*, The Hague Conference on Private International Law – HCCH Permanent Bureau (2020).

Govaere, Inge, *Implied Powers of the EU, Limits to Political Expediency and Internationally Inspired Pragmatism: Commission v Council (ERTA)*, i: Butler, Graham, Wessel Ramses A. (red.), EU External Relations Law: The Cases in Context, s. 9-20, Hart Publishing (2022).

Hatzidaki-Dahlström, Lea, *EU:s internationella privat- och processrätt: den femte friheten,* 2 uppl., Studentlitteratur (2004).

Kleineman, Jan, *Rättsdogmatisk metod*, i: Zamboni, Mauro, Nääv Maria (red.), Juridisk metodlära, s. 21–46, 2 uppl., Studentlitteratur (2018).

Maunsbach, Ulf, Lindskoug Patrick, Bramstång Gunnar, *Grundläggande internationell privat- och processrätt,* Nordstedts juridik (2022).

Paasivirita, Esa, Kuijper, Peter Jan, *Does one size fit all?: The European Community and the Responsibility of international organizations*, Netherlands Yearbook of International Law, Volume 36, pp. 169-226, 2007.

Peters, Anne, *The Position of International Law within the European Community Legal Order*, German Yearbook of International Law, 40 s. 9-77, 1997.

Reichel, Jane, *EU-rättslig metod*, i: Zamboni, Mauro, Nääv Maria (red.), Juridisk metodlära, s. 109–142, 2 uppl., Studentlitteratur (2018).

Rosas, Allan, Armati, Lorna, *EU Constitutional law*, uppl 2., Hart Publishing, (2012).

Schütze, Robert, *European Constitutional law*, uppl 3., Oxford University Press (2021).

Storskrubb, Eva, *The EU Commission´s Proposal för the EU to Accede to the Hague Judgments Convention*, EU Law Live Weekend Edition, pp. 10-16, No. 75, October 16, 2021.

Timmermans, Christiaan, *The Specificity of Private Law in EU External Relations: The Area of Freedom, Security and Justice*, i: Micklitz, Hans W., Cremona, Marise (red.), Private Law in the External Relations of the EU, s. 59-68, Oxford University Press (2016).

van Loon, Hans, Schultz, Andrea, *The European Community and the Hague Conference on Private International Law*, i: Bernd Martenczuk, Servaas Van Thiel (red), Justice, Liberty, Security: New challenges for EU external relations s. 257-299, Brussels University Press (2008).

Wessel, Ramses A., *International Agreements as an Integral Part of EU Law: Haegeman,* i: Butler, Graham, Wessel Ramses A. (red.), EU External Relations Law: The Cases in Context, s. 35-44, Hart Publishing (2022).

Wilderspin, Michael, Vysoka, Lenka, *The 2019 Hague Judgements Convention through European lenses*, Nederlands International Privaatrecht, Vol. 1 pp. 34-49 (2020).

Wouters, Jan, Hoffmeister, Frank, De Baere, Geert, Ramopoulus, Thomas, *The law of EU external relations cases, materials, and commentary on the EU as an international legal actor*, 3 uppl., Oxford University Press (2021).

Öhlund, Jonas, *2019 års Haagkonvention – ett globalt regelverk om erkännande och verkställighet att domar*, SvJT 2020 s. 350–360.

Elektroniska källor

Haagkonferensens hemsida (HCCH) ”Post-Convention Work” <https://www.hcch.net/en/projects/post-convention-projects.> besökt 2023-05-14.

Haagkonferensens hemsida (HCCH) ”Member States” <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> besökt 2023-05-14.

Haagkonferensens hemsida (HCCH) ”Contracting Parties” <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137> besökt 2023-05-14.

Haagkonferensens hemsida (HCCH) ”States and other Connecting Parties” <https://www.hcch.net/en/states/other-connected-parties> besökt 2023-05-14.

Haagkonferensens hemsida (HCCH) “About” <https://www.hcch.net/en/about> besökt 2023-05-14.

Haagkonferensens hemsida (HCCH) ”Jurisdiction Project” <https://www.hcch.net/en/projects/legislative-projects/jurisdiction-project> besökt: 2023-05-14.

Europaparlamentets hemsida ”Europeiska unionen och Världshandelsorganisationen,” <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/161/europeiska-unionen-och-varldshandelsorganisationen> besökt 2023-05-20.

Rättsfallsförteckning

EU-domstolen

C-6-9/90, *Andrea Francovich mot Italien, Danila Bonafaci m.fl. mot Italien*., EU:C:1991:428.

C-46-48/93, *Brasserie du Pêcheur SA mot Förbundsrepubliken Tyskland, The Queen mot Secretary of State for Transport ex parte: Factorame Ltd m.fl.*, EU:C:1996:79.

C-22/70, *Europeiska gemenskapernas kommission mot Europeiska gemenskapernas råd*, EU:C:1971.32.

C-61/94, *Europeiska gemenskapernas kommission mot Förbundsrepubliken Tyskland*, EU:C:1996:313.

C-416/17, *Europeiska kommissionen mot Republiken Frankrike*, EU:C:2018:811.

C-584/10, *Europeiska kommissionen med flera mot Yassin Abdullah Kadi*, EU:C:2013:518.

C-386/08, *Firma Brita GmbH mot Hauptzollamt Hamburg-Hafen*, EU:C:2010:91.

C-6/64, *Flaminio Costa mot E.N.E.L*, EU:C:1964:66.

C-224/01, *Gerhard Köbler mot Republiken Österrike*, EU:C:2003:513.

C-104/81, *Hauptzollamt i Mainz mot C.A Kupferberg & Cie KG a.A.*, EU:C: 1982:362.

C-21-24/72, *International fruit Co NV mot Produktschap voor Groenten en Fruit*, EU:C:1972:115.

C-12/86, Meyrem Demirel mot Stadt Schwäbisch Gmünd, EU:C:1987:400.

C-26/62, *N.V Algemente Transport- en Expedite Onderneming van Gend & Loos mot Nederländska Skatteförvaltningen*, EU:C:1985:104.

C-270/80, *Polydor Limited och RSO Records Inc. mot Harlequin Record Shops Limited och Simons Records Limited*, EU:C:1982:43.

C-149/96, *Republiken Portugal mot Europeiska unionens råd*, EU:C:1999:574.

C-33/76, *Rewe-Zentralfinanz eG, Rewe-Zentral AG mot Landwirtschaftskammer für das Saarland*, EU:C:1976:188.

C-181/73, Société de personnes á responsabilité limitée R. & V. Haegeman mot Belgien, EU:C:1974:41.

C-283/81, *Srl CILFIT mot Ministero della sanitá och Lanificio di Gavardo SpA mot Ministero della sanitá*, EU:C:1982:335.

C-280/93, *Tyskland mot Europeiska unionens råd,* EU:C:1994:367.

C- 69/85, *Wünsche Handelsgesellschaft & Co mot Förbundsrepubliken Tyskland*, EU:C:1986:104.

Domstolens yttrande 1/03 (plenum) den 7 februari 2006, *Gemenskapens behörighet att ingå en ny Luganokonventionen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område*, EU:C:2006:81.

Högsta domstolen

NJA 1973 s. 628

NJA 2013 s. 502

Regeringsrätten

RÅ 1974:121